

Дніпропетровський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

Україна,

де СХОДИТЬСЯ СОНЦЕ

Частина I

Продукт обласної творчої
філологічної майстерні

Керівник проекту: Чубарова М.Є, методист ДОППО

Керівники майстерень: Твердохлебова – Мізак Т.В., учитель
ЗОШ№2 смт Широке,
Земляна Л.В., учитель ЗОШ№2
смт Петропавлівка

Учасники майстерні: Гусева О.В., Багно Ю.А., Боровенська Н.А.,
Комаревська Л.О., Бровко Р.П., Клименко В.П.,
Доброгорська І.А., Каплун Т.М., Черняєва Н.В.,
Цимбал О.І.

Даний посібник містить дидактичний матеріал про життя та творчість видатних японських письменників, про жанри японської лірики та матеріал про культуру й традиції Японії. У посібнику представлено різні форми проведення уроків та позакласних заходів та подано електронну підтримку до них. Це дасть можливість учителю-словеснику ефективно розробити методичний комплекс з даної тематики.

Матеріали посібника стануть у нагоді при підготовці та проведенні уроків, позакласних заходів, у роботі гуртків, студій, факультативів, театралізації уроків.

Затверджено методичною радою ДОППО

Протокол № 3 від 06.04.2017р.

Передмова

Країна, де сходить сонце...

Якщо щастя, що існує й відкривається людям краса...

Ясунарі Кавабата

«День без праці – день без їжі», - говорить японське прислів'я. Оскільки наша праця розумова, то день без пізнання нового – це день, що минув марно, залишився без духовної їжі. Отже, цей методичний посібник допоможе нам помандрувати до незвичайної країни – Японії, яку ще називають Країною ранішнього сонця. Ця країна здавна зацікавлювала своєю незвичайністю та загадковістю. Адже, Японія завжди була країною, яка, за словами Кобо Абе, стояла "осторонь світу". Її тривала історична відокремленість обумовила мовну, духовну та культурну своєрідність нації. Географічне розташування Японії стало причиною її ізоляції від світової спільноти. Відокремленість допомогла Японії уникнути долі колоніальних країн і зберегти етнічну однорідність та самотність культури.

Японська культура – неповторний взірець гармонії між людиною і навколишнім світом. Традиційна японська культура суттєво відрізняється від європейської. «Культура Японії - це культура деталі, а не цілого. Не ліс, а дерево; не дерево, а гілка; не гілка, а листок; не листок, а прожилка на ньому - так влаштовано «зір» класичної японської культури».

Девіз японського мистецтва: «Не створи, а знайди й відкрий».

Ми маємо доторкнутись до таємничого і прекрасного, що називається «культура Сходу». Японську культуру можна порівняти з «напіввідчиненими дверима». Спробуємо побачити, що ховається за ними.

Східна література є невід'ємною складовою зарубіжної літератури. Ідею всесвітньої літератури як діалектичної єдності різнонаціональних літератур вперше проголосив німецький просвітник Й.В. Гете. «Він один із перших поетів Європи спробував знайти спільну ідею, яка поєднує дві культури: Сходу й Заходу», – зазначає С.Д. Артамонов.

Враховуючи особливості методики викладання японської літератури в школі, кожен урок та позакласний захід має відповідну структуру та культурологічне наповнення, мета яких полягає у розширенні лінгвокраїнознавчого аспекту кругозору учнів у контексті формування полікультурної особистості.

Невипадково 2017 рік згідно з Указом (№1/2017) Президента України П.Порошенком оголошено Роком Японії в Україні.

Мета цього документа:

- активізація двостороннього співробітництва, зміцнення зв'язків між Україною та Японією, а також на виконання домовленостей, досягнутих за результатами офіційного візиту Президента України до Японії.
- проведення офіційної церемонії відкриття Року Японії в Україні;
- організація і проведення в містах України днів японської культури, мистецтва та кіно, спільних виставок фотохудожників з України та Японії;
- проведення у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах тематичних заходів, зокрема конференцій, семінарів, круглих столів, тижнів Японії в Україні;
- переклад на українську мову і видання книг з історії та культури Японії;
- проведення спортивних змагань, зокрема зі східних бойових мистецтв;
- організація висадження сакур у містах України.

Слід пам'ятати про основні завдання, які стоять перед учителями-словесниками:

- формування стійкої мотивації до читання художньої літератури, до вивчення зарубіжної літератури як скарбниці духовних цінностей людства;

- ознайомлення учнів із найкращими зразками оригінальної й перекладної літератури («золотого» фонду класики та сучасної);
- поглиблення уявлень про специфіку художньої літератури як мистецтва слова;
- формування читацької та мовленнєвої культури;
- розвиток умінь і навичок учнів сприймати, аналізувати й інтерпретувати літературний твір у культурному контексті, у зв'язках з іншими видами мистецтва, в аспекті актуальних питань сучасності й становлення особистості;
- активізація інтересу до вивчення іноземних мов у процесі читання творів зарубіжних письменників;
- формування поваги до різних мов, культур, традицій, толерантного ставлення до всіх рас, народів, народностей і національностей;
- виховання любові до української мови і літератури як органічного складника світової культури, прагнення до збереження рідної мови, національних традицій і цінностей в умовах глобалізації світу;
- формування духовного світу особистості, її високої моралі, ціннісних орієнтацій;
- розвиток творчих здібностей, культури спілкування, критичного мислення;
- формування етичних уявлень та естетичних смаків;
- розширення культурно-пізнавальних інтересів особистості.

Тож, давайте дружно мандрувати стежками Країни, де сходить сонце.

Слово *«Японія»* означає *«Країна, де сходить сонце»*

(святилище Іцукушіма, Хацукаїті, Хіросіма).

Візитівка

- **Японія** – острівна держава, яка розміщена на близько 3 тис. островів. Найбільшими з них є : Хоккайдо, Хонсю, Сікоку, Кюсю.
- **Давня назва держави** - Ямато
- **Столиця Японії** – Токіо, "Східна столиця", яка розміщена на острові Хонсю.
- **Площа Японії** – 372 тис. км². (Чи можна назвати Японію маленькою державою?)
- **Населення** - близько 128 млн. чол.
- **За формою правління Японія** – це конституційна монархія із травня 1947 року. З 1989 року імператором Японії є Акіхіто , який є "символом держави і єдності народу".
- Держава поділена на 47 префектур.
- Це високорозвинена держава. За обсягами ВВП займає 3-є місце в світі після США та Китаю.
- Національною квіткою є хризантема.
- Входить до " Великої 7"

Японія – країна дивовиж!

Природні умови і ресурси.

Японія - гірська країна: 75% становлять гори, найвищі на о. Хонсю - Японські Альпи (3000м). Найвища вершина - г. Фудзіяма (3776 м), в перекладі - Священна гора. Біля Японії проходить Тихоокеанський сейсмічний пояс, що спричиняє часті землетруси (7-8тис. на рік), 150 вулканів, 15 діючих вулканів. Вулканічна лава є цінним добривом, тому люди, в боротьбі за родючу землю, на свій ризик, підкорюють вулкани та живуть на їх схилах. 25% території - найбільша рівнина - Канто. Клімат різноманітний - від помірного до субтропічного мусонного. Тільки тут і можете зустріти бамбук під снігом; макак, які гриються взимку у термальних водах гірських озер. Доречі, саме вода із термальних джерел використовується японцями для бані фуру. У Японії дефіцит води, оскільки водними ресурсами забезпечена слабо. Річки короткі і переважно використовуються для зрошення. Земельними ресурсами теж малозабезпечена - 0,003га/ч. 2/3 території під хвойними, субтропічними вічнозеленими лісами та кущами. Японія також бідна на мінеральні ресурси. В її надрах знаходиться майже вся таблиця Менделєєва, проте ресурси знаходяться в незначній кількості. Невеликі запаси мідних руд, поліметалічних, залізних, кам'яного вугілля.

Уперше європейці побували в Японії в середині 16 ст., проте доступ іноземців в країну був заборонений. Лише в середині 19 ст. Японія відкрила свої кордони, але регулює в'їзд в країну. За кількістю населення країна займає 7 місце в світі і є єдиною країною, яка в результаті проведеної демографічної політики перейшла від II типу відтворення населення до I. Японія - однонаціональна держава - 99,7% японці, нація здорових людей з найнижчим у світі показником дитячої смертності.

Середня тривалість життя 80,7 р. Середня густина населення - 327ч/км². Проте фактична густина ще більша - дефіцит території. У Японії 200 великих міст, урбанізація становить 76%, найбільші агломерації - Токіо, Осака, міста-мільйонери - Кобе, Кіото, Нагоя,. Найбільший мегалополіс - Токкайдо. Щоб вирішити проблему дефіциту території будують хмарочоси, будинки-акваріуми.

Мова досить специфічна: 2 азбуки, ієрогліфічна писемність запозичена в Китаї в 6ст. У повсякденному житті вживають 2000 ієрогліфів та 46 літер, 2 алфавіти. Японські тексти читаються згори до низу та справа наліво. Це країна високої культури і суцільної грамотності.

Чаювання

Чаювання в Японії - цілий обряд, який називається "тя-ню-ю", що означає в перекладі "чайна церемонія". Беруть участь в обряді не більше 5 осіб. У кімнаті навіть вдень повинен бути напівтемрява, а всі меблі і предмети в ній - старовинні, лише білосніжна льняна хустка і бамбуковий ківш підкреслено нові.

Всі учасники церемонії сідають на підлогу. Один з них насипає в чашку порошок - розтертий в пудру зелений чай, заливає його окропом і спеціальним бамбуковим віночком збиває піну. Обряд відбувається в повному мовчанні. Особлива увага приділяється якості води.

Споглядання світу- одна з рис японського народу. До нього можна віднести і вирощування бонсай і складання ікебани.

Бонсай

Є в Японії справжні дива. Одне з них - бонсай - мініатюрні сади. Це маленькі садки, але своїми розмірами, що не перевищують розмірів кімнати. Ростуть в них карликові дерева: дуби, клени, модрина висотою до 30 сантиметрів. Вирощують їх більше 900 років кілька поколінь людей, передаються вони у спадок. Японці можуть годинами милуватися такими садками, проводити біля них весь свій вільний час у роздумах, відпочиваючи від важкого трудового дня. Існування такого садка може бути пояснено прагнення людей пізнати красу великого світу, мати її поряд з собою.

Ікебана

Ікебана - приблизний переклад мистецтво складання квітів. Це ціла наука. Її викладають у спеціальних школах. Навчають цьому мистецтву з 6 років, три рази на тиждень. Проникнення у світ ікебани вимагає від людини професійних знань і особливого дару - тонкого зорового сприйняття її ледь вловимих властивостей. В основі лежать три лінії символізують Небо, Людину і Землю. Ікебана це не просто букет - це символ.

Кімоно

Кімоно перекладається з японської, як одяг. Кімоно - це японський національний костюм. Його і сьогодні в святкові дні носять всі від малого до великого. Воно передається у спадок, одне на всіх: немає відмінностей - чоловіче або жіноче. Кімоно - одяг, яка ніколи не викидається.

Цвітіння сакури

Особливий інтерес у японців викликає японська вишня - сакура. Сакура у японців користується великою любов'ю і пошаною. У квітні в Японії проходить ханами-паті - свято-фестиваль милування цвітінням сакури. Починається він у столиці, а потім продовжується в інших японських містах і селищах.

Японія просто потопає в біло-рожевій піні квіток сакури. Це неймовірно красива пора! Під час цвітіння сакури сади і парки стоять неймовірно ошатні й урочисті. Дерева оповиті найніжнішою піною пелюсток, у повітрі витає тонкий аромат.

Кольори і відтінки пелюсток сакури найрізноманітніші: білі, рожеві, бузкові, червоні, фіолетові. З настанням темряви квітучі сакури підсвічуються з усіх сторін прожекторами - видовище просто чарівне! Сакура цвіте недовго. Скоро її ніжні пелюстки покривуть землю навколо немов сніг, і кожен порив вітру буде піднімати білу заметіль ...

Орігамі

Орігамі ("складений папір") - давнє мистецтво складання фігурок з паперу. Мистецтво оригамі своїм корінням сягає у древній Китай, де і була відкритий папір.

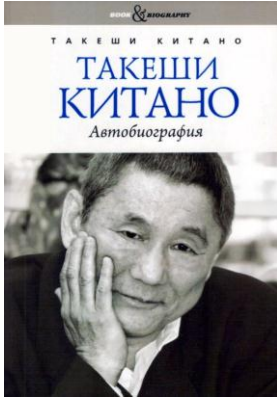
Спочатку оригамі використовувалося в релігійних обрядах. Довгий час цей вид мистецтва був доступний лише представникам вищих станів, де ознакою хорошого тону було володіння технікою складання з паперу. Тільки після другої світової війни орігамі вийшло за межі Сходу і потрапило в Америку і Європу, де відразу знайшло своїх шанувальників.

Сад каміння

Сад каменів, так званий "філософський сад". Початок 16 ст. Кіото. У саду монастиря Реандзі ("храм миролюбного Дракона") в Кіото немає ні гір, ні води, ні дерев, ні єдиної квітки. Тільки п'ятнадцять темних великих, порослих мохом каменів і світлий морський пісок. Камені розташовані так, що п'ятнадцятий камінь весь час вислизає з поля зору людини. З будь-якої точки саду можна побачити лише чотирнадцять каменів, що привносить у сприйняття незвичайність і загадковість. Автором цього саду вважається видатний художник-чернець Соами. Такі "сухі" сади називали "філософськими". Все тут створює умови для філософського самозаглиблення, зосереджує людини на головному - на переживанні простору.

Письменники-ювіляри-2017

18 січня - **70**

років з дня народження японського кінорежисера, телеведучого й актера, комедіанта, сценариста, письменника, поета й художника Такеші КіТАНО(1947). Написав такі твори: «Мальчик», «Кикудзиро и Саки», «Давай, Такеші», «Парень из Асакусы».

村上 龍之助
Рю Мураками

19 лютого - **65 років** з дня народження

японського письменника й кінорежисера РЮ МУРАКАМІ (РЮНОСКЕ МУРАКАМІ) (1952)

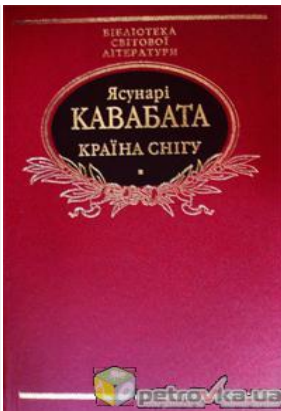
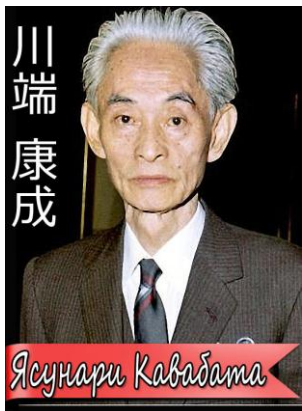

1 березня - 125 років з дня народження японського письменника Рюноске Акутагави (1892-1927). Написав такі твори: «Ворота Расёмон», «Генерал», «Муки пекла».

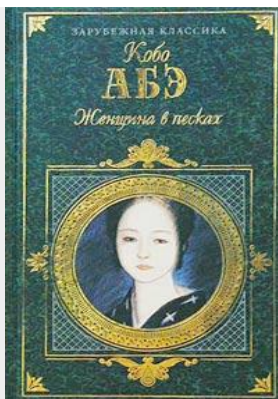
15 липня - 55 років з дня народження японської письменниці, лауреата Міжнародної премії ім. Х. К. Андерсена (2014) Нахоко Уехасі (народилась у 1962році). Писала в жанрі фентезі.

КНИГИ-НОВІЛЯРИ-2017

80 років роману

«Країна снігу» японського письменника, першого Нобелівського лауреата Японії Ясунарі Кавабата (1937).

55 років роману

японського письменника Абе Кобо «Жінка в пісках» (1962).

Василь Єрошенко (1889-1952)

«Моє вогнище - людям світу любов...»

Мандрівник, етнограф, поліглот, японський письменник початку ХХ ст. Василь Єрошенко — українець з Білгородщини. Особистість незвичайна у багатьох аспектах, Єрошенко в світовій культурі посів особливе місце. Він об'їхав майже весь Далекий Схід. Жив в Японії, Китаї, Індії, Бірмі, Середній Азії, був на Чукотці та у Владивостоку. Знав близько 20 європейських та східних іноземних мов: англійську, французьку, японську, тайську, бірманську, хінді, чукотську, туркменську, пушту. Досконало володів есперанто.

Йому випала нелегка доля – у віці чотирьох років, в наслідок тяжкої хвороби Василь втратив зір. Але це не завадило йому прожити воістину легендарне життя...

Прочанин до Країни Мрії

Василь Єрошенко. «Орліні Душі»

Бровко Раїса Петрівна Широківська СЗШ№1

Літературний вечір, присвячений видатному українському письменнику японської літератури Василю Яковичу Єрошенку

“Щасливішої людини за мене немає у світі – я бачу сонце , бачу світло ...”

Мета заходу:

- познайомити учнів з життєвим та творчим шляхом Василя Єрошенка – людини дивовижної сили духу, людини – легенди 20 століття, письменника, лінгвіста, тифлопедагога, музиканта, мандрівника-етнографа, есперантиста; ввести у світ його ліричного бачення життя, та уміння глибоко, по-філософськи розкривати проблеми особистості та всесвіту;
- розвивати пізнавальну та інтелектуальну діяльність учнів, вміння і навички дослідницької аналітичної роботи, філософського прочитання творів письменника;
- виховувати прагнення до самовдосконалення, почуття гуманізму, патріотизму, любові до людей.

Обладнання: на сцені портрет В.Єрошенка, вислів *“Щасливішої людини за мене немає у світі – я бачу сонце , бачу світло...”*, стіл з вишитою скатертиною , на столі гітара та скрипка, старовинні книги; мультимедійна презентація: «В.Єрошенко – український письменник японської літератури», уривки з кінофільмів : «Дорога к солнцу», «Зеленая звезда Василя Єрошенка», квіти.

Хід заходу:

1.Вед. Уперше згадка про сліпого письменника , мовознавця-поліглота Василя Єрошенка промайнула в українській пресі в 1966 р. З’ясувалося, що відомий у Японії та Китаї талановитий письменник ”Айлосяньке”- наш земляк , українець, якого доля й непосидюща вдача занесли далеко на чужину , де й пролетіла в мандрах та невтомній праці майже половина його життя. (*Показ 1-2слайдів*)

2.Вед. 1990-й був оголошений ЮНЕСКО роком Василя Єрошенка. У Пекінському університеті відбулася присвячена йому наукова конференція, китайський літературознавець Ге Баоцюань видав книгу ‘ ‘ Лу Сінь і Єрошенко’ ’. Ще 1953 р. казки Єрошенка ввійшли до багатотомної ‘ Бібліотеки японської дитячої літератури’. 1956 р. в Токіо видано книгу японського дослідника Такасуґі Ітіро “ Сліпий поет Єрошенко”.

3.Вед. Василь Єрошенко – людина легендарної долі , мандрівник, дослідник країн Сходу, письменник , філософ, етнограф, знавець багатьох мов. Він об’їздив мало не півсвіту : жив у Франції, Англії, Японії, Сіамі (Таїланд), Бірмі, Індії, Китаї, на Чукотці , в Середній Азії. Скрізь , де бував він, залишав добру пам’ять у серцях і свої твори, в яких відбивалося життя зовсім різних народів і культур.

За натурою він - спадкоємець волелюбних українських кобзарів, які мандрували світами , даруючи людям пісню, думу і твердість духу.

Єрошенко - людина нової епохи- писав про себе у вірші :

Я зажэг в своём сердце костёр,

С ним и в бурю не будет темно.

Я в груди своей пламя простёр,

И умру – не угаснет оно.

.Вед. Народився Василь Якович 13 січня 1890 року в українській слободі Обухівці на Білгородщині в родині заможного селянина. Чотирирічним хлопчиком після тяжкої хвороби втратив зір. У дитячій пам’яті зберігся лише невизначний спогад про блакитне небо, про білих голубів над дерев’яною сільською церквою та обличчя матері...

1.Вед. “Зі слізьми і наріканнями залишив я царство чарівних барв і яскравого сонячного світла. На добре чи на зле це – я ще й досі не знаю. Ніч триває довго і триватиме до останнього мого подиху. Та чи не проклинаю я її? Ні, зовсім, ні... Ніч... навчила мене сумніватися в усьому і в усіх...”- писав Єрошенко в оповіданні “Сторінки з мого шкільного життя”.(*Перегляд слайдів мультимедійної презентації* 2-3сл.)

2.Вед. Сліпий хлопчик ріс дуже допитливим і жвавим . “Мені треба багато бачити!”- казав він матері . Годинами блукав у навколишніх лісах , прислухаючись до співу пташок, шелесту дерев, сюрчання коників у густій траві. “Я завжди відрізно жорстку мову дуба від нервової скоромовки осики , запах лісових квітів від квітів польових ”, - писав він згодом у листах до друзів. (*Перегляд уривків з кінофільма «Дорога к сонциу»*)

3.вед Василь Єрошенко завжди писав про себе “українець”, бо дідусь і тато були українці й завжди вдома розмовляли по-українськи. Спершу батьки, виявивши у сина винятковий музикальний слух, навчали його музики вдома – із семи років Василько почав опановувати гру на гітарі й скрипці. Вчився він невтомно, до самозабуття. На все життя полюбив музику, і гітара та скрипка стали його нерозлучними друзями на довгі роки.

4.Вед. За допомогою місцевого поміщика, графа Орлова-Давидова, який був членом опікунської ради Московського товариства виховання і навчання сліпих дітей, дев’ятирічний Василь стає вихованцем школи-притулку для учнів, позбавлених зору. Московська школа для сліпих дала йому професійну підготовку музиканта-скрипаля і знання ремесел щіткаря й кошикаря. Після закінчення навчання Василь, витримавши конкурс, став скрипалем московського оркестру сліпих. *(Показ 5-8 слайдів)*

1.Вед. Доленосною стала зустріч із Ганною Шараповою- вчителькою іноземних мов, палкою прихильницею есперанто - штучної мови міжнародного спілкування. Вона допомогла Єрошенку опанувати мову есперанто й організувала для нього першу поїздку за кордон. У той час жодного підручника з іноземних мов для сліпих ще не існувало. 1912 р. самостійно, без проводжатога Василь їде через Варшаву, Берлін, Кельн, Париж до лондонського передмістя Новуда на навчання в Королівському коледжі та музичній академії для сліпих. Перебуваючи в Лондоні, Єрошенко захопився буддизмом, вивчав англійську та японську мови, мову священних буддиських книг – палі - та готувався до поїздки на Схід.

2.Вед. Тоді ж з’явився перший вірш Єрошенка мовою есперанто, що починався словами: “Щасливішої людини за мене немає у світі – я бачу сонце, бачу світло...”

В Англії Єрошенко не марнував жодної години й незабаром так досконало опанував англійську мову, що написав нею кілька казок для дітей. Вони вийшли у світ і привернули увагу видатних англійських критиків, які дуже схвально відгукнулись у пресі про творчість молодого письменника. Через деякий час Єрошенко ненадовго поїхав до Франції, вивчав там французьку, слухав лекції в Сорбонському університеті.

3.Вед. У квітні 1914 р. за відрядженням товариства есперантистів Єрошенко вирушив до Японії, і навчався там у Токійській школі сліпих. Він обрав для вивчення чотири предмета – психологію, медицину, японську мову і літературу. У школі сліпих Єрошенко оволодів також мистецтвом гри на місцевих класичних музичних інструментах – кото й сямісені, традиційних інструментах японських сліпих. Репертуар (близько 200 п’єс) учень мав зачувати напам’ять від учителя. *(Перегляд 9-14 слайдів)*

4.Вед. Після півторарічного перебування в Японії Василь написав перші новели японською мовою, які були опубліковані й здобули широке визнання. Його літературним дебютом у Японії була автобіографічна “Розповідь паперового

ліхтарика”, надрукована у журналі “Кібо” 1916 р. Молодий письменник познайомився з видатними діячами культури тогочасної Японії- драматургом Акітою Удзюку, письменником і громадським діячем Осуге Сакае.

1.Вед. Василь Єрошенко мав унікальні лінгвістичні здібності , знав мови Сіаму,Бірми, вивчав буддизм, досліджував фольклор і подорожував без супроводу , збираючи дітей для організованих ним шкіл сліпих, а тому його вважали святим ясновидцем, духовним учителем. Улітку 1916 р. Єрошенко вирушив до Сіаму, де намагався заснувати школу сліпих . Вивчив тайську мову, досліджував місцеві звичаї, друкувався в газетах і журналах. Від січня 1917-го Єрошенко – в Бірмі, де йому запропонували посаду директора школи для сліпих у місті Моулмейні.

2.Вед. Довідавшись про революційні події в Російській імперії , він намагався через Індію повернутись на батьківщину. Від листопада 1917 року жив у Калькутті. Поліція затримала Єрошенка як німецького шпигуна, утримувала в готелі під домашнім арештом. Йому не дозволили повернутися в Україну, тому він після тривалих поневірянь у Бірмі, Індії, Китаї знову прибув до Японії і оселився в місті Осака, де брав активну участь у роботі літературного товариства.

3.Вед. Про популярність творчості й особи Василя свідчить те , що 1921 р. в Токіо вийшла збірка його творів японською мовою “Пісні досвітньої зорі”, а за кілька місяців – наступна , “Останнє зітхання”. Єрошенко став одним із найпопулярніших письменників Японії, згодом його почали називати класиком японської літератури. Його ім'я стоїть у японських енциклопедіях поряд з іменами найславніших культурних діячів і письменників країни.

(Виразне читання творів Єрошенка учнями)

3.Вед. Він був одним із перших, хто познайомив японців і китайців з українськими народними піснями, включаючи їх до програм своїх численних концертів.

Але сталося так , що за вияв громадянської непокори Єрошенко був змушений шукати притулку в інших краях. Так він опинився в Китаї. На цей час його творчістю зацікавився видатний китайський письменник Лу Сінь. Живучи в Шанхаї, Єрошенко викладав есперанто в Інституті мов світу , а в лютому 1922 р. приїхав читати курс лекцій з есперанто до Пекінського університету.*(Показ слайдів 15-17)*

4.Вед. У літературній спадщині письменника нерозривно поєдналися традиції Заходу іСходу, європейського романтизму і східного символізму. Прикладом такого синтетичного поєднання може бути казка”Країна мрії”, написана ритмізованою прозою мовою есперанто в Шанхаї. Єрошенко так зобразив цю країну:” Снилось мені Острів Щастя серед моря Вічної Любові. Є на тому острові затока Незмінної Дружби, і впадає в неї чудесна річка невичерпної Радості. Розквітають на тому острові прекрасні квіти Вірності і Довіри, ростуть там дерева Доброчесності. Височить на тому острові гора Свободи, сходять над ним сонце Правди і місяць Справедливості, сяють чудові зорі Мистецтва... ” Цей опис нагадує священну

буддійську країну Шамбалу. Єрошенко використав тут традиційну, близьку східному читачеві символіку, вклавши в усталену форму новий зміст і, закликаючи до натхненого перетворення світу:”Якщо навіть такої чарівної Країни Мрії ніде на світі не існує- тоді ми створимо її самі! Ми створимо її сильним духом наших молодих і відважних сердець. Той дух- всесильний. Він завжди був, є й буде творцем світу!”

1.Вед. У Казці притчі “Дош іде” Єрошенко розмірковує про приховану спільність усіх релігій і про те, що – залежно від сприймання різних людей- абстрактне божество, всесвітній дух може конкретно втілюватися у Христі, Магометі, чи Будді. У його творах відчутний вплив ідей бахаїзму, вчення, яке виникло в Персії і було досить популярне на Сході на початку 20ст. Бахаїсти проголошували рівність усіх людей, пропагували есперанто як мову міжнаціонального спілкування. Єрошенко переклав із перської мови есперанто “Одкровення” засновника цього вчення Алі Бахаули.

2.Вед. Єрошенко не лише знав мови, а й глибоко вивчав духовно- філософські основи, на яких ґрунтується життя Сходу, особливості світогляду східних народів, народну творчість, його оповідання й казки органічно ввійшли до скарбниці тисячолітньої витонченої культури Японії, а самого Єрошенка визнано класиком японської дитячої літератури. Його збірки виходили повторними накладами і є популярними донині. В Японії кілька разів перевидавалося тритомне зібрання творів письменника, яке й досі не перекладено його рідною мовою. До цього спричинилася як їх малодоступність (адже їх написано есперанто, японською та ще перекладено китайською мовами), так і те, що на творчості Єрошенка позначився вплив буддизму, бахаїзму, через що вони не могли бути надруковані в Радянському Союзі. Особисті архіви письменника були знищені, через це довго панувала думка, ніби рідною мовою він ніколи й не писав.

3.вед. У 1923 р. Єрошенко нарешті відвідав Україну і своє рідне село Обухівку, родичів і близьких. А потім поїхав до Москви, де з 1924-го працював перекладачем в Університеті трудящих Сходу. Та “муза далеких мандрів” знову владно покликала його в дорогу. 1929 р. він вирушив на далеку й сувору Чукотку. 1932-го відбув до Парижа як делегат Міжнародного конгресу Есперантистів. (*Показ слайдів 18-20*)

4.Вед. Наприкінці 1934 р. Народний комісаріат освіти Туркменії запросив Єрошенка налагодити освіту сліпих у республіці. Понад одинадцять років прожив він там, став директором першого в республіці дитячого будинку-інтернату для сліпих, викладав там англійську мову, одночасно вивчав пушту (взагалі Єрошенко знав 16 іноземних мов: англійську, французьку, німецьку, італійську, іспанську, португальську, японську, китайську, бірманську, тайську, хінді, санскрит, латинську, туркменську, чукотську, пушту), а також есперанто. 1936 р. він розробив туркменську абетку для сліпих, котру було визнано найкращою.

1.Вед. Після другої світової війни письменник повернувся до Москви. Наприкінці 1951 р. його здоров’я погіршало, він переїхав до рідної Обухівки. В цьому було щось знаменне й величне: об’їздивши і обходивши мало не півсвіту, Василь Єрошенко

повернувся до рідного села доживати останні дні. Помер він 23 грудня 1952 р. (**Показ уривку з кінофільма «Зелена звезда Василя Єрошенка»**)

2.Вед. Перед смертю Василь заповів свій архів Товариству сліпих. Родичі письменника чесно виконали цей заповіт. Архів, вагою до трьох тонн було перевезено до Старого Оскола, у приміщення місцевого відділення Товариства сліпих. А потім сталася більш ніж сумна подія. Архів було спалено. Якби не це, ми, безперечно прочитали б нові твори Єрошенка, можливо, ще яскравіші й ідейно насичені, аніж ті, що прийшли до нас із Японії та Китаю. (**Перегляд слайдів 21-22**)

3.Вед. Вивчення його життя і творчості почалося за кілька років по смерті письменника, коли сходознавцю В.Рогову вдалося розшифрувати японську транскрипцію прізвища Єрошенко – Айлосяньке. Поштовхом до досліджень стала новела Лу Сіня “Качина комедія”, де згадано “сліпого поета Айлосяньке”.

4.Вед. Творчість Єрошенка є прикладом духовного синтезу традицій українського народу та багатовікової культури Сходу. Українець Єрошенко став своєю людиною на Сході, він сприймав світ душею, серцем, а не очима, саме тому він увійшов у найтонші сфери східної духовності.

Література:

1. Андріанова-Гордієнко Н. “Запалив я у серці вогонь” К.: Веселка, 1977
2. Eduwiki.uran.net.ua
3. Gosha-p.narod.ru/Eroshenko/list.esp.htm
4. В.В.Таранюк, Є.М.Ковтонюк Твори українця В.Єрошенка, в перекладах відомого китайського письменника Лу Сіня. Науковий вісник ВНУ імені Л.Українки. 2010 р.
5. А.Харьковський “Человек, увидевший мир”. Документальная повесть о Эрошенко. Москва, :Наука. 1978
6. Єрошенко В.Я. Избранное М.: Наука, Главная редакция восточной литературы .1977.
7. Андріанова-Гордієнко Н.М. “Мені треба так багато бачити...” “Невідомі листи” В. Єрошенко к Тори Токудзиро .1987

Тижень Японії «Країна, де сходять сонця»

ПОНЕДІЛОК

1. Урочисте відкриття тижня Японії.
2. Інформаційна мозаїка “Загадкова Японія”.
 - «Житло та одяг японців» (日本の衣類・住居) «Їжа та напої японців» (日本の食べ物・飲み物)
 - «Національні свята Японії» (日本の祝日) «Щорічні події Японії» (日本の年中行事) «Спорт та відпочинок японців» (日本のスポーツ・余暇)
 - «Подорожі та визначні місця Японії» (日本の旅行・観光) «Література та масова комунікація Японії» (日本の文学・マスコミ)
 - «Японія змінюється» (変わり行く日本) [植田 2017].
3. «Що потрібно знати під час мандрівки Японією?»
Японська сторінка «Все про Японію»:
 - Візитівка
 - Природні умови і ресурси
 - Чаювання
 - Бонсай
 - Ікебана
 - Кімоно
 - Цвітіння сакури
 - Орігамі
 - Сад каміння
3. Книжкова виставка «Поетичні перлини Сходу».
4. Показ документальних фільмів про Японію.
5. Вікторина «Знайомство з Японією».

ВІВТОРОК

1. Віртуальна фотовиставка японських письменників.
2. Театральне мистецтво Японії.
3. Японська література в читанні школярів.
4. Література Японії. Письменники-ювіляри-2017року. Книги-ювіляри-2017року.
5. Класична японська поезія. Творча майстерня **«Як написати хайку?»**.
6. Показ аніме Макото Шінхай **«Сад слів»**.
7. Японія – країна дивовиж. Поетична гра під назвою **«Ута-гаруга»** («Поетичні карти»). Конкурс **«Кращий юний поет»**.
8. Показ відеороликів про Японію.

Середа

1. **Відкритий урок.** Майстер японської новели — Р. Акутагава. Утілення ідеї про моральну справедливість у новелі «Павутинка». Філософський зміст твору. Підтекст. Художні образи новели.
2. Проведення вікторини **«Все про Японію»**.
3. Конкурс **«Солов'їна японська»**.
4. **Кулінарний майстер-клас «Японські та українські страви вдома»**. Щедрий стіл української оселі.
5. Кулінарний майстер-клас «Японські та українські солодощі».
6. Демонстрація японської **чайної церемонії**.
7. Майстер-клас з **ікебани**.

Четвер

1. Особливості японської класичної поезії. Поезія Сайге, Мацуо Басьо. Перегляд відеороликів з теми.
2. Майстер-клас з **орігамі**.
3. Захист учнями 9-11 класів **проекту «Мир на крилах»**. Майстер-клас з виготовлення японських журавликів (цуру) та українських голубів миру.
4. **Василь Єрошенко** - японський письменник з Обухівки. Літературний вечір.
5. Презентація учнівських робіт **«Я малюю Японію»**.

П'ятниця

1. Захист проекту «Мир на крилах». Символічний журавлик миру Садако Сасакі прилетів до України. Виготовлення **символічного журавлика миру** Садако Сасакі.
2. **Урок-конкурс**. Ясунарі Кавабата . Повість «Тисяча журавлів». Відображення національної етики та естетики в повісті.
3. **Свято Бон**. Ярмарок ідей. Майстер-клас з традиційних японських танців **Бон-одорі** .
4. Підведення підсумків тижня Японії.

Мікс-версія уроків та позакласних заходів для проведення предметного тижня Японії в школі

Багно Ю.А., учитель Петропавлівської ЗОШ І-ІІІ ст.№2

Японська поезія. Мистецтво хоку. (факультативне заняття)

Wissbegieriger

Обладнання та матеріали: мультимедійний проектор, відеопрезентації, репродукції з японських мініатюр (графіка), музика, ілюстрації - види Японії.

Мета заняття:

1. Ознайомити учнів з особливостями японського поетичного стилю хоку (хайку).
2. Розвивати навички виразного читання та компаративного аналізу поетичних творів.
3. Сприяти розвитку в учнів інтересу до японської національної поезії і культури.

Методичні прийоми: розповідь учителя; виступи учнів; виразне читання; аналіз віршів; лінгвістичний експеримент.

Хід заняття.

I. Слово вчителя.

(презентація) Перегляд відеосюжету . [Хоку відомих японських поетів.](#)

2. Літературна майстерня.

Завдання 1. Згадаймо знамениту нічну пісню мандрівника

[\(Wanderersnachtlied\)](#) Йоганна Вольфганга фон Гете , видатного німецького поета,

прозаїка, драматурга і мислителя. Знайдіть спільні та відмінні риси вірша з

японськими хоку. (Учні виразно читають вірш Гете мовою оригіналу, в різних перекладах і порівнюють)

Завдання 2. Спробуйте скласти порівняльну таблицю особливостей японської та німецької поезії. (приклад)

Японські хоку	Німецька поезія
<i>- складаються з трьох рядків;</i> <i>- в японській ліриці рими немає, є певна закономірність у кількості складів;</i> <i>- за рядками японських хоку міститься якийсь додатковий сенс.</i>	<i>- вірші бувають різних розмірів;</i> <i>- є поняття строфи, що складається з чотирьох, шести рядків;</i> <i>- вірші без рими є вкрай рідкісні;</i> <i>- ми часто легко виділяємо тему й ідею вірша.</i>

Завдання 3. Прочитайте хоку великого японського поета Кобаясі Ісси в трьох різних перекладах і спробуйте відповісти на запитання:

Стали сьогодні
Ви японськими. Спіть спокійно,
Дикі гуси!
Ну, з цього дня
Всі ви можете спати спокійно -
Ви в Японії, гуси!
Знайте, відтепер
Ви - дикі гуси Японії ...
Спіть спокійно!

1. У якому хоку інтонації побутові і розмовні?

2. У якому - урочисті та святкові?
3. У якому - інтонації роздумів про життя?
4. Який переклад ближче тобі?

Завдання 4. І ще одне хоку Ісси в різних перекладах:

Мурахи ланцюжком

Спускаються вниз по скелі -

З хмари, напевно?

Мурашина стежинка

Чи не від тієї вершини в хмарах

Бере початок?

Мурашина стежка!

Ти звідки до нас ідеш?

Через хмарні гряди?

1. Яке хоку читається на єдиному подиху і має питання-роздум?

2. Яке хоку складається ніби з двох частин: спостереження і питання?

3. А яке складається навіть із трьох частин і є саме енергійне за

інтонацією?

3. Лінгвістичний експеримент.

Завдання 1. Перекладіть хоку з німецької мови на українську

Der Spiegel des Teiches

Ist von den Wasserpflanzen abgedeckt.

Die Ente gleitet.

Das Schloss wird erhöht,

Es ist wie immer für zwei.

Das Gras ist auf den Steinen.

Die Messe ist auf dem Hügel

So mittelalterlich. Beim Schloss

sind die Blätter herbstlich.

Von den hellen Farben

Füllt der Maler-Herbst

Die Zeit den Seiten aus.

Завдання2. Спробуйте скласти власні хоку українською і німецькою мовами, розглядаючи японські мініатюри.

3. **Заключне слово вчителя.**

Простота хоку - це геніальна простота, за якою - постійна робота душі, загострена чуйність сприйняття світу. У наші дні японська поезія зберігає свою своєрідність. У неї особливе бачення світу. Навіть сучасні поети зберігають століттями сформовані традиції, які підказують вибір ключового образу, настроїв почуттів, той чи інший відгук на голос природи. А світ природи з'єднується зі світом людини у вічності...

Щоб написати тривірш у стилі хоку, слід дотримуватись стародавніх традицій, а саме: вийти з дому в пошуках натхнення, сконцентруватись на тому, що вас оточує, що вас зацікавило, що є незвичним. Читання чужих хоку допоможе вам ознайомитися з різними прийомами даного жанру, а також надихне вас на написання власних віршів.

Бажаю успіху!

Використані джерела інформації:

1. Ніколенко О. М. Світова література: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. М. Ніколенко, Т. М. Конєва, О. В. Орлова та ін. - К.: Грамота, 2014.
2. Бондаренко І. Антологія японської поезії. Хайку XVII — XX ст. — Київ: Дніпро, 2002.
3. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Хайку>
4. <http://www.ukrlib.com.ua/>

Цимбал О.І., учитель Петропавлівської ЗОШ№2

Игровое занятие для детей 7–8 лет Япония – страна сказок

Цель: восприятие и осмысление учащимися особенностей расположения и культуры народов Дальнего Востока на примере Японии.

Задачи:

- ознакомление детей с географическим расположением, культурой и национальным колоритом Японии;
- совершенствование навыков и приёмов складывания из бумаги;
- знакомство с основными приёмами создания **икебаны**;
- расширение словарного запаса детей (кимоно, пагода, оригами, самурай, иероглифы);
- развитие восприятия художественного слова, через знакомство детей с народными сказками и хоку (японскими трёхстишиями);
- развитие умения слушать национальную японскую музыку, любоваться интерьером;
- развитие восприятия, памяти и мышления через решение поставленной задачи;
- воспитание толерантности и коммуникативных навыков.

Демонстрационный материал: Дама в национальном костюме с веером, воин – самурай, антураж дома: маленький столик на нём чайный сервиз, палочки для еды; циновки, подушки, ширма с японскими сюжетами (гора Фудзияма, цветущая сакура, пагода); 7–9 карточек с изображением оттенков одного цвета; фигурка маленького драконольва, голова дракона за ширмой, бамбуковая дудочка; надпись из иероглифов; карта мира; иллюстрации к сказке; песочные часы.

Раздаточный материал:

- листы со стихами;
- листы цветной бумаги на каждого ребёнка для оригами;
- карточки с изображением флагов разных стран, в том числе Японии;
- материал для изготовления икебаны;
- карточки с иероглифами по количеству детей;
- чай и угощение к чайной церемонии

Техническое оснащение:

- стулья по количеству детей;
- столик в японском стиле;
- ширмы – 2 шт.;
- магнитофон с записями японской музыки.

Ожидаемые результаты:

дети познакомятся с географическим расположением, культурой и национальным колоритом Японии; усовершенствуют навыки складывания из бумаги; познакомятся с новыми словами и понятиями, научатся основным приёмам икебаны; приобретут навыки коммуникативности и толерантности.

Ход занятия

Зал оформлен плакатами и картинками на японскую тематику. Один из плакатов – карта. Перед ширмой маленький японский столик, накрытый для чаепития в японском стиле. Вокруг расстелены “циновки”. Вдоль стены стоят стулья по количеству детей.

Появляется японская дама (педагог) под национальную музыку Японии.

Ведущая: Приветствую вас дорогие гости. Сегодня нас с вами ждёт необычное путешествие на мою родину. Меня зовут Ко-гё-ку. Откуда я родом? Попробуйте угадать? Конечно, из Японии. Ах, Япония – прекрасные острова! Там далеко– далеко на востоке, там, где раньше всего восходит солнце, там, где Тихий океан омывает скалистые берега. Там расположилась эта удивительная и прекрасная страна. Вот здесь, смотрите!!! А это – Тихий океан. (*Слайд* Японии и Тихого океана на карте мира.)

Ведущая: Наши острова очень не спокойны, потому что они образовались от действия вулканов. Чем опасны вулканы? (землетрясениями, извержениями). Землетрясение –это ужасно! Земля начинает дрожать, в ней появляются трещины, дома рушатся, а море выходит из Бергов.

-Вы всё ещё хотите отправиться со мной? И не бойтесь? Ну, что ж, вы действительно смелые и отважные люди.

-Для того, чтобы очутиться в нашей стране, хотя бы один из вас должен найти среди этих флагов – японский.

Педагог раскладывает на полу перед детьми карточки с изображением флагов разных стран.

Ведущая: Япония – Страна восходящего солнца.

Есть у японцев для солнца оконце:

Утром посмотрит японец в окно

И сразу увидит как всходит оно!

- Нашу страну называют ещё страной восходящего солнца. И это всё потому, что к нам раньше приходит новый день. Мы первые видим восход солнца нового дня. Как вы думаете, что же может быть изображено на нашем флаге? Кто первый попробует угадать?

Педагог приглашает детей по очереди и предлагает выбрать свой вариант ответа и попробовать его обосновать.

Ну, конечно. Этот флаг, изображающий красное восходящее солнце, и есть флаг Японии.

Начинает звучать музыка.

Ведущая: Слышите? Слышите? Вас приветствует моя страна, моя Япония! Что же вы застыли у порога? Проходите в дом, присаживайтесь на циновки. Вы заметили, что в наших домах почти нет мебели? Вот например, стулья. Зачем они? Когда гораздо удобнее сидеть на циновках. А если устал, можно облокотиться на удобную подушечку.

Вас, наверное, удивляет мой наряд? Но с давних пор у нас все так одевались и мужчины и женщины. Это – кимоно. Конечно, сегодня большинство японцев носят современную одежду. Но кимоно отнюдь не забыто. Девушки-японки сами выбирали себе узор и расписывали своё кимоно.

Ведущая: Мы, японцы, очень любим всё красивое. Вот, например, у одного цвета бывает много-много оттенков. Не верите? Тогда посмотрите. Это какой цвет?

Показ оттенков одного цвета, его определение. Например, морковно-красный, вишнёво-красный и т.д.

Ведущая: Убедились? А ещё мы очень любим природу. Ведь в ней столько красивого. Как приятно любоваться цветущей сакурой или, по-вашему, вишней (*Слайд цветущей сакуры*), сочинять стихи и думать о прекрасном.

Ведущая: Вы любите стихи? У нас в Японии очень популярны короткие стихи, их называют хоку. Вот послушайте и угадайте, какое настроение у моего хоку? Какое чувство у вас появилось? Только слушать надо внимательно, с душой.

На голой ветке

Ворон сидит одиноко

Осенний вечер.

Краткое обсуждение настроения этого хоку, затем педагог предлагает кому-то из детей прочитать другое хоку, написанное на бумаге.

А теперь ты попробуй. Только сначала прочитай про себя, и только после в слух. Постарайся передать настроение. В хоку самое главное настроение.

Старый пруд...

Прыгнула в воду лягушка.

Всплеск в тишине.

Гляжу – опавший лист

Опять взлетел на ветку.

То бабочка была.

Уволили старых слуг.

Как сильно разлука с ними

Печалит сердца детей!

Первый день в году.

Воробьи ведут на солнце

Длинный разговор.

Ведущая: Молодцы! Как здорово, как красиво у вас получилось!!! Настоящие японские стихи!!!

Ведущая: А теперь посмотрите-ка внимательно на столик. Как вы думаете для чего здесь всё приготовлено? Разумеется, для чаепития. Чайная церемония в Японии – это целый ритуал, заключающийся в совместном чаепитии, который зародился в Средневековье и стал частью японской культуры. Чай в Японию был завезен из Китая монахами-буддистами.

Ведущая: Но прежде, чем мы начнём чайную церемонию, кто мне подскажет для чего на столике лежат палочки?

Правильно, японцы этими палочками кушают. Особенно они любят кушать рис и море продукты – рыбу, моллюсков.

Ведущая: Пока вы будете пить чай и угощаться сладостями я расскажу вам одну японскую сказку. Слушайте и наслаждайтесь.

Педагог разливает чай и рассказывает сказку.

Самый красивый наряд на свете. (*Японская сказка.*) В старину, в далёкую старину, были у ворона перья белые-белые. Захотелось ему принарядиться. Вот и полетел ворон к сове.

В те времена сова была красильщицей. Она красила всем птицам платье, в какой только цвет они пожелают: красный, синий, бирюзовый, жёлтый... От заказчиков отбоя не было.

– Госпожа сова! Госпожа сова! Выкр-р-рась мой наряд в самый кр-р-расивый. Я хочу весь свет покорить своейкр-р-расотой.

– У-гу, у-гу, могу! – согласилась сова. – Хочешь голубое платье, как у цапли? Хочешь узорчатый наряд, как у сокола? Хочешь пёстрый, как у дятла? – Нет, выбери для меня цвет совсем не виданный, чтобы другого такого наряда ни у одной другой птицы не было!

Страхнул с себя ворон своё белое оперение, а сам улетел.

Думала-думала сова, какой цвет самый невиданный, и выкрасила перья ворона в чёрный-чёрный цвет, чернее туши.

Прилетел ворон и спрашивает:

– Хор-р-рош ли нар-р-ряд у меня получился?

Надел он своё новое платье и давай в зеркало глядеться. Посмотрел да так и ахнул! С головы до самого хвоста стал он чёрным-чёрным, и не разберёшь даже, где глаза, где нос.

– В какой это цвет ты мои перья выкр-р-расила, р-р-разбойница?! –завопил ворон.

Стала сова оправдываться:

– Ты же сам хотел, чтобы я выкрасила твой наряд в небывалый цвет.

– Погоди же, поймаю тебя – р-р-разорву в клочья! Теперь мы вр-р-рагина всегда!– злобно закаркал ворон.

С той поры как увидит он сову, так и бросается на неё.

Вот почему сова днём прячется в дупле. Не показывается она на свет, пока ворон летает.

Ведущая: А теперь достопочтимые гости мне пора. Скоро прилетит могучий мудрый дракон и накажет меня. А хотите узнать за что? Дело в том, что наш великий дракон поручил мне охранять маленького драконольва, который недавно появился в наших краях. Но однажды, встав утром, я побежала посмотреть на цветущую вишню – сакуру. В это время налетел страшный ветер – цунами, подхватил и унёс малыша неизвестно куда.

Теперь мне нужно отправиться к дракону и вымолить прощение за мой проступок. Но дорога туда трудна и опасна. И мне одной не справиться. Вот если бы кто-нибудь из вас согласился мне помочь и отправиться со мной к дракону. Вы смелые и бесстрашные? И вы пойдёте со мной и поможете? Какое счастье!

Путь к дракону начинается за этой башней, которая зовётся пагодой. Но это волшебная пагода. Она очень любит всё красивое, особенно искусствовэкибаны.

Ведущая: Вы не знаете что это? Это прекраснейшие композиции из цветов, листьев,веток. Цветы даже засохшие могут быть очаровательны и приносить радость. Оглянитесь вокруг, попробуйте отыскать те предметы, из которых мы сможем сделать экибану.

Дети встают и находят в комнате элементы для создания экибаны, приносят их столику. Вместе с педагогом создают 2–4 композиции.

- Помните, что главное в искусстве икебаны, простота, изящество и красота.

Наши экибаны прекрасны!!! Вы только полюбуйтесь на них!

Дорога свободна! В путь! Погода нас пропустила.

Дети идут. Встречают ребёнка старшего возраста, одетого в маску самурая.

Самурай показывает приёмы борьбы.

Ведущая: Это самурай. Он воин японского императора. Самурай

отлично умеет драться и владеет мечом.

Здравствуйте, уважаемый самурай. Мы идём к мудрому и могучему дракону.

Пропустите нас, пожалуйста!

Самурай: Я мог бы вас пропустить, но великий император приказал охранять мне эту дорогу. По ней сможет пройти только тот, кто владеет искусством оригами.

Ведущая: Оригами, друзья мои, это умение складывать из бумаги разные фигурки. Сумеете ли вы выполнить задание самурая или нам придётся возвращаться назад?

Дети: сумеем.

Ведущая: Тогда за дело.

Дети под руководством педагога складывают фигурки из бумаги

Самурай: Что ж ваше искусство оригами достойно удивления. Проходите!

Ваша дорога ведёт вас к самой величественной и прекрасной горе Японии - Фудзияма.

Дети идут дальше. К ширме прикреплено изображение горы Фудзияма.

Ведущая: Вот здесь живёт великий и могучий дракон. Сейчас я возьму бамбуковую дудочку и позову его.

Дует в дудочку. Из-за ширмы показывается голова дракона.

Ведущая: Здравствуйте, господин дракон! Я пришла к вам, чтобы попросить прощения за свой поступок. Морской ветер, цунами, унёс маленького драконольва!

Дракон: Ты не уберегла драконольва? Это очень очень плохо. Я сердит на тебя. А это что за чужестранцы?

Ведущая: Это мои друзья. Они помогли мне в дороге. Они очень добрые, смелые и умные.

Дракон: Умные и добрые говоришь? Тогда пусть помогут тебе ещё раз. И если они справятся с заданием, я прощу тебя! Готовы, чужестранцы?

В Японии пишут иероглифами, вот такими значками. *(Показ.)*

Пусть каждый из вас возьмёт карточку с одним иероглифом. Взяли? А теперь постройте иероглифы в том же порядке, что и на моей картине. На выполнение задания вам даётся 1 минута. Пока песок в этих часах сыпется, у вас есть время. Как только песок весь высыплется – ваше время вышло. Итак, начали.

(Песочные часы.)

生きるの飛ぶ - можно перевести как «Жить для того чтобы летать»

Дракон: Твои друзья действительно очень умные и находчивые, а посему, я прощаю тебя. Более того, в память о нашей встрече я возвращаю тебе маленького драконольва. Теперь он твой. Прощай!

Дракон исчезает. Появляется маленький драконолев.

Ведущая: Смотрите, вот он, мой драконолев.

(Дети рассматривают статуэтку.)

Спасибо вам, друзья! Вы спасли меня от гнева великого дракона и вернули маленького драконольва. Я так благодарна вам! А теперь нам пора расставаться. Вы запомнили в какой стране я живу? Как она называется? *(Япония, страна восходящего солнца.)*

- А мой наряд называется... *(кимоно).*

- Что такое экибана? *(Искусство создания композиций из цветов, листьев, веток.)*

- Как назывался воин японского императора? *(Самурай.)*

- Как называется искусство складывания из бумаги? *(Оригами.)*

Вы сегодня были не только очень смелыми, но и добрыми. Только вместе можно преодолеть все препятствия и помочь другу.

На память о нашей встрече, я хочу подарить вам этого драконольва. Поставьте его в классе, и пусть он напоминает вам о далёкой и прекрасной стране восходящего солнца, Японии. А теперь до свидания! Вам пора в обратный путь, по домам. Я буду помнить о вас. Прощайте!

Доброгорська І.А., Криворізька СЗШ №26

Тема: Майстер японської новели — Р. Акутагава. Утілення ідеї про моральну справедливість у новелі «Павутинка». Філософський зміст твору.
Підтекст. Художні образи новели.

Мета: ознайомити учнів із життям і творчістю Р. Акутагани, розширити знання про притчу та новелу як літературні жанри; розвивати навички виразного читання прозових творів та їх коментування, визначення прихованого повчального змісту; розкрити філософський зміст притчі; розвивати мовлення, вміння доводити свою точку зору; виховувати гуманістичне світобачення, доброту, розуміння основних моральних цінностей.

Обладнання: підручник, текст новели, мультимедійна презентація, яка крім схем, зображень має відеофрагменти.

Тип уроку: урок — читання з передбаченням.

1-й урок

Хід уроку

- 1. Організаційний момент.**
- 2. Мотивація учбової діяльності.**

Уроки літератури дають великі можливості подорожувати, звичайно це віртуальні подорожі, але вони все ж збагачують і розвивають нас.

СЛАЙД На слайді зображення символів японської культури.

- Чи здогадалися ви, в якій країні опинимся ми сьогодні?
- Які символи цієї країни ви побачили?

Так, це Японія. Хочу почати урок з вірша, присвяченого маленькому куточку Японії у нас в Україні, в Києві парку Кіота.

Парк Кіото – Японія в Києві...

Сад каміння і сакури цвіт.

Відчуваю у кожному вияві

Екзотичного краю привіт.

У тіні символічної пагоди

Чую галас дзвінкий дітвори.

О, як хочеться миру і злагоди

Біля копії Фудзі-гори.

Тут не можу не вірити в диво:

Може, просто за моїм плечем

В кімоно пройде гейша красива,

Самурай прокрадеться з мечем.

Тут собою сама медитація

Заспокоює серце моє.

І не можу я не закохатися

У країну, де сонце встає.

- 3. Актуалізація опорних знань.**

На уроках літератури нас цікавить перш за все мистецтво слова. В минулому році ви вже познайомилися з японською літературою, це для вас було відкриття. Ми читали, вчили напам'ять японські вірші: танка і хокку. СЛАЙД

— У чому незвичність японської поезії?

Сьогодні ми продовжимо знайомство з літературою країни вранішнього сонця. СЛАЙД тема, епіграф.

— Як ви гадаєте, які ж цілі сьогодні перед нами стоять, чим ми будемо на уроці займатися?

4. Робота над темою уроку.

Так, вірно, ми сьогодні познайомимося з біографією Акутагави, прочитаємо новелу «Павутинка» і спробуємо ще раз з'ясувати, в у чому ж сенс людського буття і чому так важко робити вибір, коли стоїш на порозі випробування. Почнемо знайомство з автором.

— Що ви можете сказати про автора, дивлячись на його портрет?

— Зараз з'ясуємо, чи справдилися ваші враження про автора. СЛАЙД Акутагава Рюноске — один з найталановитіших майстрів японської прози. Це неперевершений новеліст, який жив у двох цивілізаціях: у традиційній японській та європейській, яка увійшла в Японію після відкриття країни у 1868 році. Це був нелегкий час, коли Японія в один міг перескочила зі східного феодалізму в буржуазний Захід. Це, безперечно, не могло не відбитися на літературі. Це був період постійних пошуків. Автори шукали нові форми, новий зміст, нові засоби пізнання. Саме в цей складний для японської літератури час явився Акутагава.

Слухаючи біографію, запишіть 3 найцікавіших факти про письменника. СЛАЙД Рюноске Акутагава народився в Токіо на ранок 1 березня 1892 року, за старовинним вимірюванням це була година Дракона, день Дракона, місяць Дракона і тому його назвали Рюноске, перший ієрогліф імені «рю» означає «дракон». Після закінчення токійської школи серед найкращих в 1910 році вступає до коледжу на літературне відділення: вивчати англійську літературу. У 1913 році приступає до навчання на англійському відділенні філологічного факультету Токійського імператорського університету. СЛАЙД

Ще в школі Акутагава пробував писати власні твори, навіть з однокласниками видавав власний журнал. А в університеті вже публікує свої оповідання «Маска хеттоко», «Ворота Расемон», «Ніс».

Акутагава був прекрасним знавцем європейської літератури, особливо російської. Він цитував Пушкіна, Толстого, Достоевського, Тургенева, Гоголя, Чехова.

Після університету Акутагава працює викладачем англійської, потім — в газеті. Але література була його покликанням. СЛАЙД

До літератури У Акутагани було особливе відношення: він вважав її навіть важливіше власного життя. Весь свій час, всю свою енергію, все своє життя він віддав літературі. Акутагава безперервно працював. Він не брав участі у суспільному житті, ні з ким не боровся, навіть сім'ї своїй приділяв мало уваги, практично не помітив великого землетрусу, який спустошив у 1923 році п'ять префектур Японії. Тому не дивно, що він дуже швидко став відомим письменником в Японії. СЛАЙД

Він став першим в японській літературі. Рюноске створив біля 100 творів різних за жанром. Новели, оповідання, п'єси, вірші. Твори фантастичні, реалістичні, історичні і сучасні. Його збірки миттєво розкупалися. Сюжети у творах митця нерідко побудовані на подіях минулого, оскільки письменник вважав, що «душа людини в давнину й душа сучасної людини мають багато спільного». Тому не випадковим є інтерес митця до історії Японії, її культури та релігії. Талант Акутагани здавався невичерпним. З годом така відданість позначилася на його психічному здоров'ї, але Акутагава вважав, «що потрібно жити насичено, щоб померти без жалю». Він помер надто рано й несподівано для всіх у віці 35 років. СЛАЙД

В 1935 році друг Рюноске, видавець і письменник, Кікуті Кан заснував літературну премію ім. Рюноске Акутагани. Премію отримують молоді письменники по сьогоднішній день. За кількістю перекладів мовами світу серед японських письменників Акутагава займає одне з перших місць.

Перевірка записів цікавих фактів.

Призначення літератури — допомогти осмислити моральний вибір людини. Письменник Акутагава звертався до теми вибору, намагаючись знайти шлях добра, практично в усіх своїх творах. СЛАЙД

Тему протистояння добра і зла ми можемо чітко розгледіти в новелі-притчі «Павутинка». Як казав сам письменник, цей твір було написано для дітей з метою розвитку їхньої моралі.

— Пригадайте, що таке «новела», «притча»?

Після ознайомлення з твором ми спробуємо доказати, що цей твір відноситься саме до жанру новела-притча.

Першим твором Р. Акутагани, який з'явився українською мовою в 1969 році, було оповідання «Мандарини» в перекладі Івана Дзюби. Цьому видатному перекладачеві належить найбільше перекладів творів митця. Він же переклав новелу «Павутинка» в 1970 році, з якою ми зараз почнемо знайомство.

На читання цього твору уходить 4 хвилини, але ми будемо не просто читати, а будемо читати по фрагментах і передбачати подальші події.

Читання I частини до слів «зробив добро один раз».

Поговоримо за змістом прочитаного.

Хто такий Будда? Що про нього знаєте ви? СЛАЙД

А ось як про Будду говориться у вашому підручнику. ЩИГЛИК

СЛАЙД Отже, Будда прогулювався в раю берегом озера, де росли лотоси. Лотос в японській культурі має символічне значення. Ця квітка нагадує про те, що в якому б середовищі не народилася людина і де б не перебувала, вона здатна досягти високого ідеалу. Адже лотос починає зростання на дні озера в бруді і воді. Він повільно росте вгору, а коли виходить на поверхню озера, перетворюється на чудову квітку. ЩИГЛИК

Символічне значення лотоса — це перемога краси і чистоти над брудом життя. Та чи кожен може здобути цю перемогу?

— Що знаходилося під озером, на дні?

Зробимо асоціативне гроно «пекло» ЩИГЛИК

В такому страшному місці томилися душі тих, хто був грішником.

— Чому вони там знаходяться? Чи здатні вони змінитися?

За що Кандата опинився в пеклі? СЛАЙД

Як ви вже здогадалися, Кандата — головний герой. Почнемо складати характеристику Кандати.

— Чому саме Кандата привернув увагу Будди?

Отже, Кандата зробив одне добре діло, передбачте, що доброго він міг зробити, враховуючи назву твору.

Читання до слів «при нагоді допомогти вибратися з пекла».

— Як Будда вирішив врятувати злодія, на вашу думку?

Читання I розділу до кінця.

- Кидаючи, павутинку, на що сподівався Будда? Як міг використати її Кандата?

Кандата опинився за всі свої злочини у пеклі, де терпить дуже великі страждання, саме в таких умовах людина повинна захотіти змінитися, але шанс є не в кожного. Кандаті такий шанс дає Будда за єдине, скоєне ним добре діло, Будда кидає злочинцю павутинку. Добро повернулося добром, але чи скористається Кандата цим шансом?

Читання II частини до слів «можна навіть з пекла вибратися»

Перегляд фрагменту мультфільму і читання далі до слів «та нараз він схаменувся».

- Що, по-вашому, відбудеться далі?

Перегляд фрагменту мультфільму.

Доповнюємо характеристику Кандати.

- Чи скористався Кандата шансом на порятунок?
- Чому так вчинив на порозі вибору?

Перевірка характеристики образу Кандати.

Читання III частини

- Чому обличчя Будди посмутніло?
- На початку уроку ми дізналися, що Будда асоціюється з Мудрістю і Справедливістю. В чому проявилися Мудрість і Справедливість Будди?

За скоєний злочин завжди слід покарання, шанс на порятунок душі може бути заслужений добрим вчинком, якщо людина, яка вчинила злочин, не розкається, не змінилася, то вона не буде прощена.

Павутинка могла б вціліти, якби була укріплена добром, але зло торкнулося неї, і вона одразу рветься.

5. Підведення підсумків.

Рефлексія методом «Валіза, м'ясорубка, кошик» СЛАЙД

- 6. Домашнє завдання.** ЩИГЛИК Розкрийте символічний зміст образів: лотос, ріка, Шпиляста гора, Криваве озеро, павутинка.

2-й урок.

Хід уроку.

1. Організаційний момент.
2. Мотивація учбової діяльності.

Ми продовжуємо працювати над новелою японського прозаїка Акутагави «Павутинка». На слайді ви бачите тему уроку і декілька відгуків про творчість письменника. Оберіть один, який, на ваш погляд, відповідає і вашим враженням від творчості Акутагави.

3. Актуалізація опорних знань.

— Що ви дізналися про життя і творчість Акутагави?

Відеовікторина на перевірку змісту твору.

4. Робота над темою уроку.

Новела має три частини. Дайте назву кожній частині.

Які риси японської національної культури знайшли відтворення в новелі?

СЛАЙД

Перевірка домашнього завдання.

— Який символічний зміст мають деякі образи?

— Які важливі питання порушуються в новелі «Павутинка»?

На минулому уроці ми говорили, що тема цього твору — протистояння добра і зла. ЩИГЛИК

— А в чому ж ідея?

Побачити людину істинну, справжню можна тільки тоді, коли на її долю випадає якесь випробування. І тільки в такі ситуації можна побачити людське добро. ЩИГЛИК

— Які вади людей засуджуються у творі?

Як і кожний твір, цей теж має свою композицію. Спробуйте побудувати композицію. СЛАЙД

— Який же момент можна вважати кульмінаційним? Чому?

Робота з малюнками. ЩИГЛИК

— Розташуйте малюнки за їх композиційною приналежністю.

— Спробуйте доказати, що це новела.

— Чому має такий різновид притча?

— До яких роздумів вас спонукав цей твір?

- Як ви гадаєте, чи можемо ми віднести цю новелу до філософської?
У чому її філософський зміст?

Йдеться про сенс людського буття. Всі новели автора сприймаються як повчальні, як ті, що засуджують зло, а звеличують добро.

Давайте переконаємося, чи вірний ми зробили висновок.

Робота з підручником.

5. Підведення підсумків.
Акрослово «павутинка»
6. Домашнє завдання.

Каплун Т.М., КОШ № 23

Тема: Особенности японской классической поэзии. Поэзия Сайгё, Мацуо Басё.

Всматривайтесь в привычное - и вы увидите неожиданное.

Всматривайтесь в некрасивое - и вы увидите красивое.

Всматривайтесь в простое-и вы увидите сложное.

Всматривайтесь в малое - и вы увидите великое.

Цели урока: обобщить и систематизировать полученные знания по данной теме; продолжить развивать ассоциативное и образное мышление, умение творческой и поисковой деятельности; формировать навыки восприятия метафорического языка произведений, навыки анализа и синтеза материала, умения презентовать и аргументировать свою работу; прививать уважение к культуре других народов; воспитывать художественный вкус.

Тип урока: обобщение и систематизация изученного.

Оборудование: портреты Сайгё, Мацуо Басё, репродукции картин Андо Хиросигэ, японская музыка, выставка ученических иллюстраций хокку, таблица «Особенности хокку как литературного жанра», создание проектов учащимися, мультимедийная презентация, учебник 8 класса «Литература».

ХОД УРОКА

I. Организационный момент

II. Проверка домашнего задания

1. Мозговой штурм

-Что вы знаете о возникновении древней японской поэзии?

-Что является основой верований древних японцев?

-Назовите известные вам сборники японской классической поэзии.

-Почему Японию называют загадкой XX столетия? (Ответы схематично записываются на доске)

2. Представление проектов.

Предварительно класс был поделен на творческие группы.

1 группа- «Этнографы».

Географическое положение.

Загадочная восточная страна Япония представляет собой государство на островах. Самые большие из них Хонсю и Хоккайдо. Большинство островов Японии горные, многие вулканические, поэтому за свою историю страна пережила несколько крупнейших землетрясений. Фудзияма-священная гора, наивысшая вершина, гора, на которой живут боги. (Слайд 2)

В Японии практически нет полезных ископаемых, но она является одной из самых развитых и богатых стран мира. Как ей это удается? Япония- одна из лидирующих стран в области научных исследований, таких как высокие технологии, биомедицина, робототехника.

Интервью с послом Японии в Украине Муцуо Мабучи (2007 год).

-Во всем мире Япония известна как страна экономического чуда. Какова роль гуманистической составляющей в этом чуде?

-Японцы с раннего детства естественно обучаются тому, что человек каждый день работает не для того, чтобы заработать на хлеб, а ради того, чтобы выполнить свою роль в обществе. Такова особенность японской культуры, как чувство гармонии, отображающаяся и в японской литературе. Я считаю, что

изучение литературы Японии является ключом к пониманию гармонии в душе и гармонического экономического развития. (Слайд 3)

Результаты исследования японской и украинской ментальности.

Японская ментальность	Украинская ментальность
Неприхотливость	Искренность
Вежливость	Гостеприимство
Объединение с природой - чувство прекрасного	Трудолюбие
Бережное отношение к природе и природным ресурсам	Красота
Поэтичность	Украинская народная песня
Охрана памятников искусства и культуры	Охрана памятников искусства и культуры
Патриотизм	Патриотизм
Кимоно	Национальный костюм (вышиванка, веночек, шаровары)
Чайная церемония	Гопак
Сакура	Трембита
Буддизм	Православие

2 группа- «Искусствоведы». *Искусство оригами.* (Слайд 4)

В переводе с японского «оригами» означает «сложенная бумага», в стране восходящего солнца искусство оригами называют искусством целого листа. Появилось оригами почти сразу после появления бумаги в Японии. Именно японцы, а не первооткрыватели нового писчего материала — китайцы, догадались использовать бумагу в качестве сырья для декоративных украшений и изделий. Слова «бумага» и «Бог» на японском языке созвучны. Поэтому всем бумажным изделиям стал придаваться религиозный смысл. В храмах стены были украшены бумагой с изображением богов и записанными их заповедями. Важно отметить, что оригами — не просто развлечение или занятие для рук. На своем долгом пути становления оно впитало в себя массу аспектов философии Японии.

Массовость искусства оригами приобрело лишь в двенадцатом-тринадцатом веках. Вскоре бумажные фигурки стали использоваться и в повседневных церемониях - во время свадебных церемоний и праздничных шествий, а не только в таинственных божественных обрядах. Чаще всего использовалась форма журавля, который издревле в Японии считался символом долголетия и счастья. Такая фигурка называлась цуру. С тех далеких времен и по сей день журавлики являются для оригамистов очень важным и светлым знаком. Эта светлая птица, которую так не сложно исполнить в бумаге, является на протяжении многих веков изображением свободы и надежды.

Сам термин «оригами» возник и закрепился значительно позже, сравнительно с самим искусством. Это произошло только в 1880 году, когда данное искусство стало частью аристократического общества, когда оно вошло в быт всех японских семей.

Япония по праву заслужила звание страны — прародительницы оригами. Именно здесь была создана оригамная «азбука». Япония является законодательницей всех классических принципов оригами, именно здесь находится классическая школа этого искусства.

Икебана. (Слайд 5) Икебана - традиционное японское искусство компоновки срезанных цветов и побегов в специальных сосудах, а также искусство правильного размещения этих композиций в интерьере. В основу икебаны положен принцип изысканной простоты, достигаемый выявлением естественной красоты материала.

Икебана возникла в Японии в XV веке и первоначально имела религиозную направленность, являясь подношением богам в японских храмах.

Об искусстве икебана обычно думают как о копировании естественных форм растений, как они растут в полях и горах. Однако икебана не является ни копией, ни миниатюрой. В икебана мы аранжируем одну маленькую ветку и один цветок в безграничном космическом пространстве и бесконечном времени, и эта работа вмещает всю душу человека. В этот момент единственный цветок в нашем сознании символизирует вечную жизнь. ***Икэнобо Сэнкэй писал об искусстве***

икебана (Слайд 6): «Я провёл в уединении много досужих часов, находя удовольствие в том, что собирал ветки старых засохших деревьев и ставил их в разбитый кувшин. Когда я сидел, всматриваясь в них, разные мысли приходили мне в голову. Мы прилагаем столько усилий, чтобы построить сад из камней или фонтан во дворе, забывая, что искусство икебана дает возможность увидеть в одной капле воды или в небольшой ветке бескрайние горы и реки за самое малое время. Поистине это чудотворное искусство...Когда я вдыхаю аромат цветов, испытываю такое чувство, будто попал в райский сад. Не зря же Будда в своих проповедях прибегает к образу Цветка. Разве пять цветов — синий, жёлтый, красный, белый, чёрный — не олицетворяют пять способностей и пять органов? Смерть бесчисленного множества цветов в зимнее время подтверждает закон Перемен, превращений, и кусочек земли с сосной и кедром в этом заброшенном месте символизирует вечную Истину Вселенной».

Цветы, к которым японцы относятся с особым почтением, любовью, вниманием,- это хризантемы. Хризантема в переводе с греческого означает «золотой цветок». Впервые эти цветы появились в садах Китая. Второй родиной хризантем стала Япония, куда они попали в X веке. Здесь им дали название «кику», что означает «солнце». С давних пор в октябре ежегодно проводится любимый всеми японцами «Праздник хризантем». Этот цветок стал символом страны, он изображён на гербе, на монетах и высшей награде Японии – «Ордене Хризантемы».

В икебанае хризантема почти всегда присутствует. Букет должен состоять из растений разной длины: высокие- это небо; средние- человек; низкие- земля. Хризантемы сравниваются с белыми, одинокими вершинами гор, это будто благородные люди с их чувством долга.

Японская живопись суми-э.(Слайд 7) Суйбокуга, или суми-э — японская живопись тушью. Этот китайский стиль живописи был заимствован японскими художниками в XIV в., а к концу XV в. превратился в основное направление живописи Японии. Суйбокуга монохромна. Она характеризуется

использованием чёрной туши (суми), твёрдой формы древесного угля или производимой из сажи китайской туши, которая растирается в тушечнице, разбавляется водой и наносится кистью на бумагу или шёлк.

Монохромность предлагает мастеру широкий выбор тональных вариантов. Суйбокуга иногда допускает использование нескольких цветов, но ограничивает его тонкими, прозрачными мазками, которые всегда остаются подчинёнными линии, исполненной тушью. Живопись тушью разделяет с искусством каллиграфии такие существенные характеристики, как жестко контролируемая экспрессия и техническое мастерство формы.

Чайная церемония.(Слайд 8) Из всех стран Японии едва ли не самая первая познакомилась с чаем, привезенным из Поднебесной. Чай и чайные традиции в VIII в. попали из Китая в Японию вместе с буддийскими монахами, которые пили чай во время медитаций и ритуалов, подносили Будде. С течением времени китайская чайная традиция на японской почве превратилась в сосредоточенное действие, подчиняющееся жестким канонам. В XIV в. из буддийского общества чайная церемония проникла и распространилась и в среде японской аристократии, а затем и простолюдинов. Душевная гармония и внутренняя сосредоточенность постепенно становятся главным в эстетике чайной церемонии. Чайная церемония (по-японски она называется «Тяною») относится к наиболее самобытным, уникальным искусствам. На протяжении многих веков она играет существенную роль в духовной и общественной жизни. Для самих японцев церемония – не просто способ правильного заваривания чая. В отличие от китайцев, для которых главное в чаепитии – наслаждение вкусом, ароматом и послевкусием напитка, японцы каждым жестом и словом стремятся к духовному самосовершенствованию. Тяною – строго расписанный ритуал, в котором участвуют мастер чая (тот, кто заваривает и разливает чай), и присутствующие при этом действе. Первый – жрец, совершающий обряд, остальные – участники, приобщающиеся к нему. У каждого свои правила поведения, регламентирующие позу, движения, манеру речи и даже выражение лица.

Благодаря тесной связи чаепития с дзен-буддизмом, чайная церемония стала неотъемлемой частью мира местной богемы - поэтов, философов и художников. Например, церемонно пригубляя чай, японцы читали стихи, мудрствовали и созерцали произведения искусства. Чайная церемония как искусство Тяною, превратилась в своего рода систему отдыха от повседневной жизни.

Как же происходит чайная церемония в современной Стране восходящего солнца? Хозяин дома посылает приглашение друзьям, и те за два-три дня до чая благодарят его за оказанное внимание. В день чаепития гости собираются за 15-20 минут до назначенного времени в специально отведенной комнате и выбирают почетного гостя (Сесяку), которым обычно становится человек наиболее высокого положения или старший по возрасту. Чаепитие начинают с густого чая. Хозяин расставляет всю посуду так, чтобы она была у него под рукой, и начинает чайное действо. Сначала напиток готовится в одной большой чашке для всех гостей. По традиции гости пьют из нее, передавая друг другу. Считается, что это вызывает чувство близости и единения. Здесь уместны разговоры лишь на возвышенные темы, например о свитке с мудрым изречением, находящимся в комнате, или об икебанае. Можно выразить свое восхищение чашкой для чаепития и попросить хозяина рассказать ее историю. После крепкого чая подается лёгкий или жидкий чай (Усутя). В это время вносят подушки и подносы с пирожными. Жидкий чай готовится для всех сразу в нескольких чашках и его можно пить как угодно. В Японии существует много форм чайной церемонии, однако строго установлено лишь несколько: «Ночной чай», «Чай с восходом солнца», «Вечерний чай», «Утренний чай», «Послеобеденный чай», «Специальный чай». Все они отличаются главным образом временем и причиной собрания. Например, "Ночной чай" начинается при луне. Гости приходят примерно в половине двенадцатого и уходят не позже четырех часов ночи. Обычно заваривают порошкообразный чай. Готовится он на глазах гостей: листья освобождают от прожилки и измельчают в порошок в ступе. Такой чай бывает очень крепким, его не подают натошак. Поэтому сначала гостей угощают легкими закусками. «Чай с восходом солнца» пьют

около трех или четырех часов утра. Гости остаются при этом до шести часов.«Вечерний» чай начинается около шести часов вечера.«Утренний» практикуется в жаркое время года, гости собираются к шести часам утра.«Послеобеденный» чай обычно подается с пирожными примерно после часа дня.«Специальное чаепитие» (Риндзи Тяною) организуется по торжественным случаям.В последнее время в Японии набирает силу новая тенденция. Вместо того, чтобы «пить чай» люди предпочитают «есть чай», используя его в качестве добавок к различным пищевым продуктам от лапши до шоколада. Первые чайные продукты были выпущены на японский рынок в 1953 г. В Токио, например, во французском ресторане готовят блюда с добавлением чайной крошки, которая придает аромат, создающий впечатление свежести и изысканности и, кроме того, позволяет повысить потребление витаминов.

3.Проверка выписанных в тетради описаний образов природы из хокку.

III. Сообщение темы и обоснование целей урока, ожидаемых результатов.

IV. Обобщение и систематизация изученного

1.Решение проблемных заданий.

Соединить слова соответственно стрелочками, выбор.

ТАНКА	ТРЁХСТИШИЕ
СЭДОКА	ПЯТИСТИШИЕ
ХОККУ	ШЕСТИСТИШИЕ
НАГАУТА	С НЕОПРЕДЕЛЕННЫМ КОЛИЧЕСТВОМ СТИХОВ

Продолжите предложения, дополнив их краткой информацией.

Сайгё - это...

... - основоположник литературного жанра хокку.

2.Чтение танка Сайгё на японском языке. Анализ танка.

3.Литературный диктант по биографии Мацуо Басё.

1644 г.-...

1653 г.-...

1662 г.-...

1665 г.-...

1672 г.-...

1677 г.-...

1680 г.-...

1682 г.-...

1684 г.-...

1684-1694гг.-...

Дополнительное задание. Напишите, что вам известно о жизни Басё.

4. История создания жанра хокку. Прослушивание сообщения учащегося.

5. Эвристическая беседа. Выясните, какими принципами руководствовался Мацуо Басё, создавая свои стихи.

- Никаких кумиров – ни на уровне личностей, ни на уровне идей.

- Задача поэта – воссоздать мир, увидеть и выявить в нем прекрасное.

- Достойный материал для поэзии – предметы и явления природы (Прочитайте хокку, доказывая это положение).

- Важен в этом мире и человек, но не только.

- Поэзия отображает духовное единство поэта с природой.

- Произведения искусства - результат творческого вдохновения.

- Поэт должен ежедневно тренировать и свою мысль, и свое слово, тогда вдохновение будет приходить чаще, а слово не будет сомневаться.

6. Анализ хокку с объяснением художественных особенностей этого жанра.

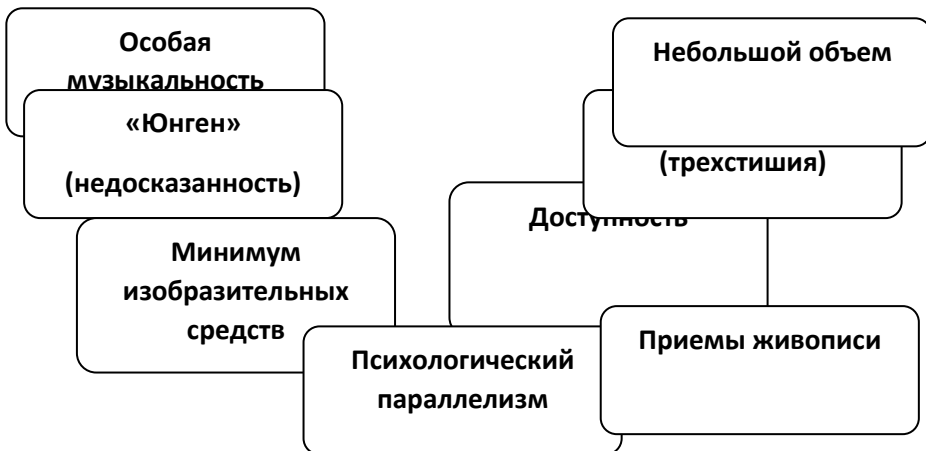
Работа с таблицей. Выведение формулы японской поэзии:

Природа + Человек = Смысл жизни

Сравнительный анализ русского и украинского переводов хокку с условным названием «ВОРОН».

7. Работа с обобщающей таблицей «Особенности хокку как литературного жанра». (Слайд 9)

8. Работа с художественно-психологическим обучающим тестом «Творчество Мацуо Басё» в сопровождении японской музыки.

**Вспомни и напиши слова
из соответствующего хокку**

**Нарисуй иллюстрацию
к понравившемуся хокку**

ВОРОН-

ЛЯГУШКА-

ЦВЕТЫ -

САКУРА-

ХРИЗАНТЕМЫ-

ВИШНЯ-

БАНАНОВАЯ ПАЛЬМА-

КАПЛИ РОСЫ-

БЕРЕГ-

Какой след в вашей душе оставил выдающийся поэт Мацуо Басё? Чему Вас научила японская поэзия?

Повторение материала по теории литературы. Художественная деталь, ее виды и значение.

9.Работа по группам.

Группа А

Написание творческих работ.

-Выберите свое хокку. Попробуйте художественным словом выразить свои впечатления и возникшие ассоциации, которые остались у вас после анализа стихотворения.

-Как вы понимаете значение слова «ассоциация»?

«Ассоциация – это связь между отдельными представлениями, при котором одно представление вызывает другое».

Группа Б

Работа по карточкам (10 вариантов карточек).(Слайд 10)

Образец карточки.

1.Ответы на вопросы.

Когда возник жанр хокку? Кто разрабатывает этот жанр?

2.Проанализируйте хокку.

Минула весенняя ночь.

Белый рассвет обернулся

Морем вишен в цвету.

-Какая картина возникает в вашем воображении во время чтения этого трехстишия?

-Какие традиционные образы для японской поэзии использовал Мацуо Басё?

-Попробуйте описать чувства лирического героя данного стихотворения.

V. Итоги. Оценки.

Использование интерактивного приема «Микрофон».

1.Понравились ли вам хокку?

2.Что поразило вас в этих стихотворениях?

3.Что вы узнали о творчестве Мацуо Басё и Сайгё?

4.Как вы думаете, способность лаконично мыслить, любоваться природой, чувствовать себя ее частичкой присуще только японской поэзии? Вспомните стихотворения А. С. Пушкина, М. Ю. Лермонтова, А. А. Ахматовой, С. А. Есенина.

5.Какое желание возникло у вас после более близкого знакомства с Японией и японской классической поэзией?

Выводы.

Увидеть прекрасное и не остаться равнодушным – вот к чему призывает нас японская поэзия. Выражение «он умеет жить» японцы понимают по-своему. Человек, умеющий жить, видит радости жизни там, мимо чего другие проходят.

VI. Домашнее задание.

Повторить художественные особенности хокку.

Написать хокку, пользуясь рекомендациями.(Слайд 10)

1.Основная цель хокку – передать свои размышления о человеке и природе, о жизни.

2.Способы, которые использует автор для достижения цели,-создание ёмкого образа.

3.В хокку обязательно должна присутствовать пейзажная зарисовка и философская мысль.

4.При написании трехстишия необходимо опираться на традиционные образы, предложенные японскими авторами: **поющий соловей, капли дождя, далекий зов кукушки, хризантемы, цветы, бабочка, ветер, луна, звезда.**

Клименко В.П. Широківська СЗШ№1

Урок із зарубіжної літератури в 11 класі

Тема. Ясунарі Кавабата . Повість «Тисяча журавлів». Відображення національної етики та естетики в повісті.

Мета. Показати учням роль національних художніх традицій у розкритті ідейно-естетичного змісту повісті; розвивати навички цілісного аналізу тексту, вміння працювати в групах, лаконічно висловлювати свою думку; виховувати інтерес, толерантне ставлення до цінностей і традицій інших народів.

Обладнання: портрет письменника, видання твору, ілюстрації до нього, аркуші із написами: «Гармонія», «Чистота», «Спокій», «Повага».

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Вітання з учнями.

II. Мотивація навчальної діяльності учнів

Слово учителя.

«Ясунарі Кавабата належить до тих відомих представників літератури ХХ ст., творчість яких із кожним роком стає все популярнішою й набуває світового значення»,— писав М. Федоренко, відомий політичний і культурний діяч, який особисто спілкувався з письменником. Твори Кавабата Ясунарі вирізняються ускладненістю підтексту, ефектом недомовленості, несподіванки. Критика вбачає у цьому вплив на його художній досвід естетики дзен, «грунтованої на внутрішньому спогляданні». Проте в дослідженні психології людини, її відносин зі світом, природою Ясунарі завжди орієнтувався на зв'язок з тією дійсністю, яку він хотів збагнути.

III. Актуалізація опорних знань

1. Бесіда.

— Пригадаймо, з творчістю якого письменника на попередньому уроці ми почали знайомство?

— Не важко догадатися, що саме Японію представляє нам Ясунарі Кавабата. Які твори мистецтва справили вплив на його становлення як письменника?

— Розкрийте ставлення письменника до своїх творів. *(Ясунарі Кавабата говорить: «Якщо ви подумаєте, що у повісті «Тисяча журавлів» я хотів показати красу душі й суті чайної церемонії, то це не так. Скоріше, навпаки, я її заперечую, застерігаю від тієї вульгаризації, від якої потерпає нині чайна церемонія»).*

— Коли і за які досягнення Ясунарі Кавабата був нагороджений Нобелівською премією? *(У 1968 році нагороджений престижною Нобелівською*

премією в галузі літератури «за майстерність, яка пристрасно виражає суть японського способу мислення, втілює дух національної культури»).

IV. Оголошення теми й мети уроку

-Сьогодні ми працюватимемо над повістю Ясунарі Кавабата «Тисяча журавлів». Як ви вже зрозуміли, ми поринемо у світ японської культури, звичаїв та традицій завдяки твору «Тисяча журавлів»

Що ж з особливого у цьому творі японського письменника, чим він зачарував мільйони читачів,— про це будемо розмірковувати на

V. Сприйняття навчального матеріалу

1. Евристична бесіда, коментар учителя

Японці більше, ніж інші народи, звернені «в себе», орієнтуються на особистісні фактори. Ця риса національної культури значною мірою обумовлена релігією — буддизмом, який стверджує, що кожна людина повинна зосереджуватися на власному духовному самовдосконаленні.

В оцінці ж інших людей японці найчастіше керуються тими враженнями, які виникають у процесі спілкування, що відповідає принципам філософії неосенсуалізму. «Як неосенсуаліст, Кавабата не відійшов від національних традицій, від класичного уявлення про прекрасне, хоча технічні прийоми модерністів використовував у деяких творах.

Як показують результати досліджень у галузі етнопсихології, більшість японців інтелігентні, виховані, увічливі. Вони дуже вимогливі до чистоти, дисципліновані, із повагою ставляться до людей старшого покоління. Відданість, поклоніння батькам та обов'язок щодо них — специфічні риси японського менталітету. Саме відданістю зумовлені міцні сімейні зв'язки, що склались між батьком і сином, героями повісті «Тисяча журавлів».

Композиційна побудова повісті «Тисяча журавлів» пов'язана із традицією чайної церемонії. Саме із цього ритуалу в храмі давнього міста Камакура (де сам Кавабата жив тривалий час) і починається ознайомлення читачів із головними героями: Кікудзі та Юкіко, долі яких і становлять основу сюжету. Чайна церемонія — загальний фон, а точніше, художня тканина, переплетіння «ниток» якої з'єднує минуле і теперішнє всіх персонажів.

Сутність чайного обряду — старовинної традиції, доведеної японською естетикою до рівня високого мистецтва, — полягає в тому, щоб дати можливість людині поміркувати над своїм життям, очистити душу від

повсякденних турбот і суєти, нагадати про гармонійну єдність людини з природою та іншими людьми.

2.Словникова робота

Майко – господар, який проводить чайну церемонію.

Тядо, садо, тяною – система правил приготування зеленого чаю і чаювання в Японії.

Оолонг – червоний чай.

Тясіцу – чайний будинок.

3.Слово вчителя

В багатьох народів чайна культура здавен є частиною національної культури. Ніде чай не має такого символічного значення в житті людини, як у Японії. Тут чаювання – спеціальна церемонія (*тяною*), в якій злилися споглядання природи і предметів мистецтва, роздуми і спілкування. Приготування чаю – це творчість, особливий ритуал, що вимагає тиші, самоти, спокою. Отож звідки до нас прийшло мистецтво приготування та споживання чаю дізнаємося, заслухавши повідомлення групи «Істориків».

4.Повідомлення учня на тему: «Історія чайної церемонії»

Батьківщиною чайного дерева вважають Китай. Саме китайці звернули увагу на здатність відвару з листя надавати тонізуючу дію на організм людини і першими почали вирощувати цю рослину. Перші згадки про чай зустрічаються в китайських рукописах, вік яких близько 5000 років. В VIII столітті був створений знаменитий «Трактат про чай». Його автор Лу Юй вважав, що першим гідно оцінив властивості чайного листя предок китайців Шень Нун. Він вивчав різні рослини і приймав безліч отрут, однак один з гірких напоїв був для нього протиотрутою.

Цей гіркий настій, який використовував Лу Юй, згодом назвали зеленим чаєм. У старовину китайці вважали його ліками від 72 отрут і застосовували тільки для лікування хворих. Його цінували як лікарську рослину, що допомагає від втоми, хвороби очей, ревматизму. Пізніше почали використовувати листя чайного дерева в релігійних обрядах. Китайці вірили, що відвар допомагає глибше проникнути у внутрішній світ людини, усвідомити місце людства у взаємодії Землі і Неба, Простору і Часу. Напій полюбили у всьому Китаї.

У III-IV століттях нашої ери чайне дерево стали вирощувати на плантаціях. Надалі, щоб легше був збирати листя, з високого дерева в результаті селекції вивели кущ. Сьогодні відомо багато різних видів чаю: чорний, зелений, червоний (оолонг), білий, жовтий і синій, ароматизований чай, нечайний чай та ін.

У Японію чай з Китаю в VII столітті завезли буддиські монахи, для яких він був особливим напоєм – його пили, коли славили Будду. До XIII століття пиття чаю стало звичною справою у самураїв. З часом із монастирів в аристократичний світ проникла практика «Чайних турнірів» — зібрань, на яких дегустували велику кількість сортів чаю і учасники повинні були визначити сорт чаю. Чаювання ввійшло в обряд і селян, але відбувалося воно набагато скромніше: це було спільне зібрання для вживання напитку за повільною бесідою. За зразком китайської чайної церемонії японські монахи сформували свій власний ритуал спільного вживання чаю. Отож у Японії чайна церемонія сформувалася вже у XIV ст. у період Муроматі

Як окремий вид мистецтва чайна церемонія розвинулася з другої половини XVII ст. Кожен із митців-любителів чайної церемонії удосконалював цей ритуал: будували спеціальний чайний будиночок (тясцу), використовували керамічний посуд, згодом була організована школа чайних церемоній. Чайний будиночок складався із єдиної кімнати, в яку вів вузький і низький вхід. Отож, щоби зайти в кімнату, потрібно було нагнутися в поклони. У минулому низький вхід не давав самураям входити на чайну церемонію з обладунками, тому зброю вони залишали за дверима. Це символізувало необхідність залишити за порогом всі турботи повсякденного людського життя, поринути у церемонію. Що ми, я більше ніж впевнений, сьогодні і зробимо.

Серед різних верств населення чайна церемонія поширилася з XVIII ст. Сутність чайного обряду – старовинної традиції, доведеної японською естетикою до рівня високого мистецтва, – полягає в тому, щоб дати можливість людині поміркувати над своїм життям, очистити душу від повсякденних турбот і суєти, нагадати про гармонійну єдність людини з природою та іншими людьми.

5.Робота в зошитах

Існує чотири правила чайної церемонії: гармонія (ва), повага (кей), чистота (сей), спокій (секі).

- **гармонія.** Це умова існування, основа основ; постійність можлива лише тоді, коли є рівновага. Наслідуючи красу, людина вдосконалює себе та свої стосунки зі світом. Пошуки гармонії — призначення традиційного мистецтва японців;
- **чемність.** Вона передбачає щирість стосунків між людьми, співзвуччя сердець, «зустріч почуттів» не за правилами поведінки, а завдяки тому, що душа людини, яка потрапляє у світ краси та натуральності, прихиляється до добра. Чайний дім — це обитель миру та спокою, сюди немає доступу людям із поганими думками;
- **чистота.** Вона повинна бути абсолютною, починаючи від почуттів та думок, закінчуючи чистотою в буквальному розумінні;

• **спокій.** Головне в чайному домі — тиша і спокій, які необхідні для рівноваги духу, для бесіди «серцями».

6.Складання «асоціативного куща»(робота біля дошки)

-краса,

-почуття,

-доброта,

- мир,

-тиша,

-повага.

VI.Засвоєння нового матеріалу

1.Слово вчителя,або розповіді учнів

Як неодноразово підкреслював сам Кавабата, його метою був не докладний опис чайної церемонії, а застереження від вульгаризації її сучасністю. Небезпека духовного знецінення давньої традиції у повісті йде від Тікако Курімото, яка «здобула собі неабияку славу вчительки чайної церемонії». Із нею пов'язані всі життєві труднощі головних героїв повісті. Колись Тікако була коханкою батька Кікудзі, який сьогодні по-дорослому осмислює свої дитячі спогади про неї. Пізніше ця жінка змогла увійти в довіру до його матері, ставши незамінною помічницею в родині Кікудзі, допомагаючи влаштовувати чайні церемонії і навіть прислужуючи на кухні, коли збиралися гості. Тікако опікає й уже дорослого Кікудзі, який утратив батьків. Вона впливає на розвиток його стосунків із нареченою Юкіко Інамурі й чинить перешкоди його контактам із пані Оота та її дочкою Фуміко. Тікако пересуває людей та їхні долі, як кухлі: спочатку вона підсуває Кікудзі Юкіко й відсуває пані Оота, потім відсуває її дочку Фуміко, урешті-решт відсуває і Юкіко, кажучи, що обидві дівчини вийшли заміж.Слід зазначити, що на сторінках повісті чайний посуд і взагалі вся кераміка — вази, чашки і чайники — живуть немовби власним особливим життям, що пов'язане з минулим. Старовинні речі, яким по кількасот років, відтіняють швидкоплинність людського існування, утілюють віковичну мудрість, нагадують про неминущі цінності.Огорнений романтичним серпанком образ Юкіко, яка тримає в руках рожеву крепдешинову хустку (фуросікі) із зображенням журавлів, заповнив уяву Кікудзі від початку повісті. Він закохується в Юкіко, шукаючи в ній утілення своїх мрій. Іншу сюжетну лінію повісті становлять досить складні стосунки (у тому числі й любовні) Кікудзі з пані Оота та її дочкою Фуміко. Із пані Оота його пов'язують спогади про батька (який зближується з нею після Тікако). Оота-сан шукає в синові риси батька, люблячи його і шануючи пам'ять про останнього. Зближення з Кікудзі викликає в неї почуття провини, а сам Кікудзі відкриває в пані Оота не відомі йому раніше привабливі риси й краще розуміє почуття свого батька. Оота не чинить перешкод запланованому шлюбу Кікудзі з Юкіко. Однак піклування і співчуття

самого Кікудзі до дочки Оота — Фуміко (після раптової смерті її матері від паралічу серця) і зближення з нею, а також наполеглива «турбота» Тікако про Кікудзі роблять дівчину із журавлями на фуросікі недосяжною мрією для юнака.

2.Робота в групах

Перша група. Як показана природа у повісті? Відшукайте у текстах відповідні цитати? (Природа у творах Кавабата завжди посідає особливе місце. Життя природи і людини, на думку письменника, поєднані невидимими ланцюгами. Рядки про природу створюють своєрідний фон, на якому розгортається життя героїв, проте нерідко природа набуває і самостійного значення, стаючи одним із образів твору. Кавабата закликає вчитися у природи, проникати в її нерозгадані таємниці, він бачить у спілкуванні з природою шлях до морального та естетичного вдосконалення людини. У зображенні Кавабата природа прекрасна й велична, через показ змін у ній автор відтворює порухи людської душі. У повісті природа немовби співчуває героям. Наприклад, через опис природи передається тривога Кікудзі перед невідомістю. Коли Кікудзі виглянув у сад, «по небу прокотився грім. Далекий і могутній, він наближався все ближче й ближче. На мить дерева у саду освітив спалах блискавки». Блискавка як думка і думка як блискавка - нерозривність цих понять допомагають авторові краще висвітлити образ Кікудзі, який переживає осяння, знайшов потрібне рішення, певний вихід для себе. («І одразу зашумів дощ, - пише Кавабата. - Поступово грім відкотився далі». Дощ неначе змиває тривожні передчуття героя, очищує його душу, відкриває шлях до нового, чистого начала).

Друга група. Яку роль відіграє символіка у творі? Назвіть символи і розкрийте їх значення. (Тисячокрилий білий журавель має символічне значення. Вже після першої зустрічі образ юної красуні Юкіко у Кікудзі асоціюється з малюнком білосніжного тисячокрилого журавля на її фуросікі. Юкіко буде щаслива, бо журавель – священний птах, що підносить у небеса тих, хто досягнув у земному житті безсмертя, це символ щастя, удачі, довголіття. У фіналі повісті символіка речей і природи зливається воедино. Уранці, після ночі з Фуміко, Кікудзі у саду перед чайним павільйоном піднімає друзки чашки, розбитої дівчиною напередодні. Із цією чашкою пов'язані стосунки чотирьох людей: батька Кікудзі з пані Оота і самого Кікудзі з Фуміко. «Кікудзі склав разом чотири великих друзки, і в його долоні з'явилась чашка. Тільки на її краю не вистачало шматочка. Кікудзі узявся його відшукати, та згодом полишив цю спробу». Піднявши очі вгору, він побачив, що на сході поміж деревами сяяла одна велика зірка. «Скільки я вже не бачив ранкової зорі!» - подумав Кікудзі, дивлячись у небо, що потроху затягували хмари. Зірка виблискувала серед хмар і від того здавалася ще більшою, ніж була насправді... «Нема сенсу збирати черепки, коли на небі сяє зірка таким свіжим блиском, - промайнуло у голові Кікудзі. І він кинув уламки на землю». Фуміко, рішуче розбиваючи ввечері чашку, немовби обривала всі пута минулого, які безнадійно заплутали ті, хто пив чай із цієї чашки до неї, пута, що не відпускали від спогадів тих, хто живе нині. Потворна родима пляма на грудях (тобто на душі) Тікако Кікудзі – це символ

«гідкої чорної пелени, що застила йому світ», від якої намагається звільнитися Кікудзі)

Третя група. Охарактеризуйте образи жінок у повісті «Тисяча журавлів».

Яка героїня вам найбільше сподобалася? (Краса у творі показана всебічно: і як чуттєва, земна краса, втілена в образі пані Оота, і як вишукана, вічна краса, уособлена в образі дівчини Юкіко, і як прихована, внутрішня краса, що знайшла втілення в образі Фуміко. Однією із сюжетних ліній є досить складні стосунки (у тому числі й любовні) Кікудзі з пані Оота та її дочкою Фуміко. Із пані Оота його пов'язують спогади про батька (котрий зближується з нею після Тікако). Оота-сан шукає у синові риси батька, люблячи його і шануючи пам'ять про нього. Зближення з Кікудзі викликає в неї почуття провини, а сам Кікудзі відкриває в Оота невідомі раніше її привабливі риси і краще розуміє тепер почуття свого батька. Оота не чинить перешкод запланованому шлюбу Кікудзі з Юкіко. Однак піклування і співчуття самого Кікудзі до дочки Оота – Фуміко (після раптової смерті її матері від паралічу серця) і зближення з нею, а також наполеглива «турбота» Тікако про Кікудзі роблять дівчину з літаючими журавлями на фуросікі недосяжною мрією для хлопця. Щоби застерегти світ від вульгаризації давнього звичаю, створює образ грубої, вульгарної Тікако, яка навчав правил чайної церемонії, втративши свою жіночність, Тікако втратила і почуття прекрасного, а потім доторкається до священних предметів чайного обряду. Своєю грубістю вона затьмарює віковічну красу).

3.Бесіда за змістом твору

– У чому полягає сутність чайної церемонії у сприйнятті японців? (Сутність чайної церемонії полягає у тому, щоб дати людині помірковати над життям, очистити душу від буденної метушні).

– З якою метою використав Ясунарі Кавабата чайну церемонію у композиційній побудові повісті «Тисяча журавлів»? (Чайна церемонія - загальний фон, а точніше, художня тканина, переплетіння «ниток» якої з'єднає минуле і теперішнє всіх персонажей).

– Розкрийте зміст назви твору «Тисяча журавлів». (Огорнений романтичним серпанком образ Юкіко, котра тримає в руках рожеву крєпдешинову хустку (фуросікі) із зображенням літаючих журавлів, заповнив яву Кікудзі із самого початку повісті. Він закохується в Юкіко, шукаючи в ній втілення своїх мрій. Повість «Тисяча журавлів» має глибокий гуманістичний зміст. Назва твору промовиста: тисяча журавлів - це символ чистоти та щастя, яких шукає кожна людина, інколи не здогадуючись, що вони зовсім поруч).

– Ваше ставлення до образу Кікудзі? Чим вам близький цей герой? (На сторінках повісті Кукідзі виявляє найрізноманітніші пориви душі та почуття. Йому не

дають спокою протиріччя. Він розривається у почуттях між трьома жінками: Оота, Фуміко та Юкіко. «–Як же Фуміко могла померти, коли мене самого вона повернула до життя?» – із цим та з багатьма іншими питаннями залишає свого героя Кавабата у фіналі повісті. І у скорботній тональності немовби відповідає на почуття Кікудзі вся природа, що також сумує разом із людиною. Роздвоєність головного героя – це роздвоєність нашої душі зокрема. Дуже часто ми стоїмо перед вибором і дуже важливо, вчинити правильно, морально обгрунтовано).

4.Визначення ідеї твору

– Яка головна ідея твору? (Письменник висловлює тривогу за майбутнє нації. Японці ХХ ст. забули свої звичаї та традиції. Під час чайних церемоній допускали вульгаризацію, обговорювали питання на політичну чи інтимну тематику. Щоби повернути японців до удосконаленої віками давньої традиції, письменник і пише свій твір).

– А чи бережемо ми, українці, свої традиції? Чи схожі наші звичаї із звичаями японців?(**відповіді учнів**)

VII. Підсумок уроку

1.Слово вчителя. У повісті немає закінчення, що є характерною рисою японських творів. Читач залишається наодинці із своїми думками. Він починає роздумувати над власним життям, а навкруги все немов переливається новими кольорами. «Тисячокрилий журавель» — це гімн красі, яка надає смислу людському життю. У японській символіці журавлі — символ надії, благополуччя й щастя. Малюнок із зображенням білосніжних птахів на рожевому тлі має глибокий смисл: героїня повісті повинна мати щасливу долю. Мрія про щастя взагалі є провідною ідеєю твору, але вона недосяжна.

2.Інтерактивна вправа «Мікрофон» Продовжте речення:

-На мою думку, європейці мали б у японців повчитися...

-Повість справила на мене...

V. Домашнє завдання

Напишіть твір-роздум на тему: «Журавель мого майбуття».

Знати зміст повісті, уміти її аналізувати, характеризувати образи.

Література:

- 1.В.В.Парашич.Світова література.Основа 2011
- 2.Дзюба І.П. Кавабата. Краса і смуток .Всесвіт.1992. №1.
- 3.Кавабата Я. Країна снігу: Оповідання й повісті .
- 4.www.TEA4YOU.ru

Черняєва Наталія Вавсилівна КЗО «СЗШ№98 №ДМР

Тема: Мацуо Басьо . Художній світ хайку Мацуо Басьо.

Відображення японських уявлень про красу в поезії митця.

Мета уроку: ознайомити учнів із своєрідністю японської культури ,постаттю японського поета і мислителя Мацуо Басьо та з жанром японської поезії хайку; здійснити аналітичне дослідження тексту вибраних хайку; розвивати навички аналітичного читання поетичного тексту; сприяти вихованню любові до прекрасного.

Тип уроку: урок-дослідження

Випереджальні завдання:повідомлення про походження назви країни Японія

Обладнання: фрагмент відеоролика «Японія-країна Мацуо Басьо»,відеоролик «Мацуо Басьо у перекладі Миколи Лукаша»,аудіо «Японська народна музика «Жасмін», «Сакура», мультимедійний проектор, ноутбук.

Епіграф: Сакура цвіте лише сім днів

Японська приказка

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Оголошення теми, мети уроку. Мотивація навчальної діяльності учнів

Перегляд фрагменту відеоролика «Японія-країна Мацуо Басьо»

- **Бесіда:**

-Чим вразила вас Японія?

-Які елементи японської культури прижилися в нашій країні?

- **Індивідуальне завдання.** Повідомлення про походження назви країни Японія

Самоназва Японії - «Ніппон» або «Ніхон». Обидва ці варіанти пишуться однаково і складаються з двох ієрогліфів: сонце і корінь, початок. Буквальний переклад цього словосполучення звучить як «початок сонця», «корінь сонця», тобто схід. У поетичному перекладі - країна сонця, що сходить. З приходом денного світила японці пов'язували майбутнє щастя і процвітання, тому таку назву країни підкреслювало її щасливе майбутнє. Хризантема, чиє розташування нагадує промені сонця, стала символом Японії. Ця квітка зображена на обкладинці паспортів і є знаком імператорського дому Японії. Ієрогліф «кику» має два значення: хризантема і сонце. Державний прапор Японії зображує червоне коло на білому тлі, що втілює сонце, що сходить.

- **Словникова робота:** ікебана, сакура, кімоно, сумо, самурай, Фудзіяма, суші.

сакура- японська вишня;

самурай- дрібні дворяни в Японії, які присвячували себе військовій службі;

кімоно-традиційний одяг в Японії. З середини XIX століття вважається японським національним костюмом;

ікебана-традиційне мистецтво аранжування квітів у Японії;

сумо-вид єдиноборства, в якому два борці виявляють сильнішого на круглому полі;

суші-традиційна страва японської кухні, зроблена на основі рису, обробленого рисовим отцом чи сіллю, та різноманітних начинок, серед яких переважають морські продукти;

Фудзіяма - діючий базальтовий стратовулкан в Японії.

- **Слово вчителя** (під акомпанемент японської мелодії чи пісні)

Сьогодніми будемо подорожувати країною, де сонце встає раніше, де найкоштовнішим скарбом є поезія, в якій відобразився весь світ. Власне, Японія –це єдина країна у світі, в історії якої існувало міністерство поезії. Ним стала створена 951 р. при імператорському дворі Японії „Пісенна палата”, чиновники якої займалися збиранням і переписуванням кращих віршів, надісланих до столиці з усіх куточків країни, організацією поетичних конкурсів і укладанням офіційних поетичних антологій. Японія –це країна, де при імператорському дворі серед місцевої знаті, на відміну від тієї ж середньовічної Європи, протягом кількох століть популярними були не рицарські, а саме поетичні турніри, так звані ута-авасе, – переможці яких, окрім слави й уваги з боку шляхетних дам, нагороджувалися високими державними чинами, достроковим просуванням по службі тощо. Японія –це країна, де в VIII-XII ст. конкурсний іспит для претендентів на будь-яку державну посаду при імператорському дворі або в провінції обов’язково передбачав теоретичне питання з китайської чи японської поезики, а також написання кандидатом на вакантну посаду власного вірша на запропоновану тему. Японія –це країна, де за доби Нара (710-794) і за доби Хей-ан (794-1185) дами та кавалери листувалися між собою виключно у віршованій формі. Японія –це країна, де поетичні шедеври, створені впродовж багатьох поколінь кращими японськими поетами, трапляються на кожному кроці. Вони викарбувані на гранітних брилах, установлених поблизу того чи іншого історичного місця, практично в усіх мальовничих куточках країни: біля численних водограїв, обабіч стародавніх доріг, на гірських перевалах. Вам обов’язково потрапить на очі покритий зеленим мохом камінь із викарбуваним на ньому віршем поруч із синтоїстським або буддійським храмом, на пам’ятнику чи на могильному надгробку. Японія –це країна, у якій неможливо зустріти мешканця, котрий за своє життя не спробував би скласти власного вірша чи не знав би напам’ять

кілька хайку з поетичної спадщини Мацуо Басьо, Йоси Бусона, Кобаясі Ісси, Масаоки Сікі або танка з відомих поетичних антологій...

III. Вивчення життєвого й творчого шляху письменника

- **Робота з підручником**
- **Бесіда:**

- Які факти життя та творчості Мацуо Басьо вам запам'ядалися?

- Чому його називають поетом-філософом?

IV. Опрацювання теоретичного матеріалу. Робота над особливостями хайку

- **Бесіда:**
 - Як називаються японські вірші?
 - Чому поезію Японії називають гномічною?
 - Дайте визначення хайку.
 - Яка особливість будови хайку?
 - Які провідні ознаки хайку?

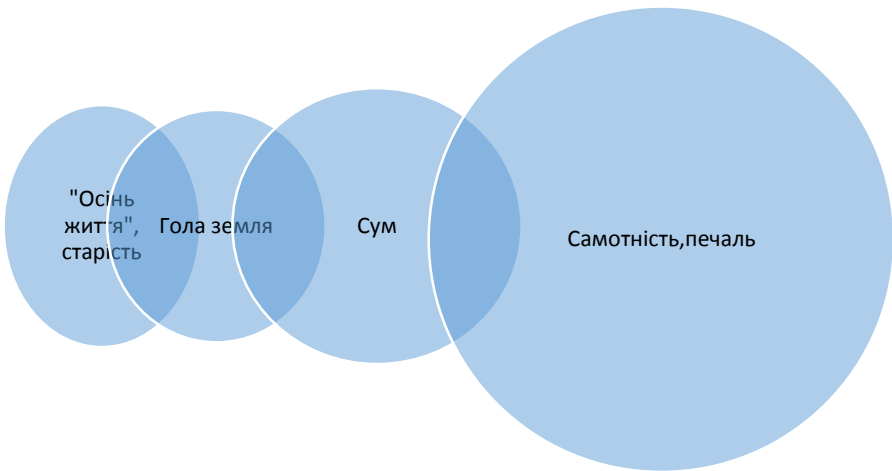
V. Аналітичне дослідження хайку Мацуо Басьо

- **Перегляд відеоролика «Мацуо Басьо. «На голій гілці» в перекладі Миколи Лукаша»**
- **Гевменевтична бесіда:**
 - Яке враження залишила поезія? Що здалося дивним?
 - Яка картина постає у вашій уяві?
 - Які кольори переважають у поетичній замальовці?
 - Який настрій ви відчули в поезії?
 - Які слова хайку створюють цей настрій?
- **Окреслення часово-просторових рамок тексту**
 - Яка пора року змальована в поетичному тексті?
 - Як вигадаєте, про який період людського життя йдеться в хайку?
 - Який душевний стан ліричного героя передає хайку?

-Яким чином ліричний герой пов'язує свій душевний стан із природою?
Порівняйте проаналізований вірш Мацуо Басьо з іншими варіантами
україномовного перекладу цього хайку.

- **Усне малювання образу ліричного героя хоку**
- **Слово вчителя про перекладача Миколу Лукаша** Микола Лукаш - блискучий поет і лінгвіст, знавець 20 мов, геніальний митець, видатний український перекладач. Чоловік, який вивчав найскладнішу мову за два тижні. Бігав наввипередки з трамваєм заради тренувань. Ходив узимку в лижному спортивному костюмі. Гуляв із дівчиною до ранку, не наважуючись навіть поцілувати її. Писав до ЦК партії листи із проханням посадити його в тюрму замість іншого. За сімейною легендою, хлопчик до п'яти років узагалі не розмовляв. Родичі махнули рукою на дитину, лише дядько наполегливо продовжував розмовляти з племінником і читати йому книжки. Допомогли, як не дивно, цигани, "прихопивши" якоеь малого із собою в далекі мандри. Якими світами блукав Миколка — невідомо, але повернувшись за два роки, він уже жваво белькотів. Щоправда, чистісінькою циганською. Після цього швидко опанував українську, а потім із дійсно фаустівським запалом взявся за іноземні— французьку, німецьку та англійську - і врешті став одним із найвизначніших українських перекладачів із вантажем у понад двадцять мов.
- **Колективне створення схеми «Художній світ хайку Мацуо Басьо «На голій гілці»**

VI. Аналітичне дослідження хайку Мацуо Басьо «І зимування- свято»

- **Читання учителем хайку**

І зимування –свято,
якщо в твоєму серці-
квітуча слива!

- **Гевменевтична бесіда:**

-Які образи малює ваша уява?

-Яка кольорова гама цього хайку?

-Якими емоціями сповнене хайку?

-Доведіть, що в поетичному тексті наявна антитеза.

-Які думки та переживання ліричного героя передає хайку?

- **Слово вчителя про перекладача Генадія Туркова**

Турков Геннадій Леонідович -український поет і перекладач поезії з японської, китайської, російської, англійської. Перекладає українську поезію мовою есперанто.

Висновок. Головною темою поезії Басьо є тема природи та людини в природі. І насамперед, він говорить про себе, про своє ставлення до природи, витупає як щирий та чуйний цінитель її краси, якому притаманне відчуття не- розривної єдності природи і людини.

VII. Робота в малих групах. Аналіз хайку за запитаннями

-Що я бачу?

Що я відчуваю?

-Що хотів сказати автор?

-Як поет сприймає природу: як активний глядач чи споглядач?

-Яку провідну думку приховують хайку?

VIII.Робота з епіграфом уроку Дискусійна хвилинка

IX.Підбиття підсумків

- **Зустріч з поетом**

Уявіть, що вам належить зустрітися з самим поетом Мацуо Басьо. У вас всього два запитання. Що дізнатися щось про нього, про вас самих. Що ви запитаєте? Як ви думаєте, що відповідь поет?

X . Аргументація і виставлення оцінок за урок

XI.Домашнє завдання

1.Поміркувати над питанням: « У чому, на вашу думку, полягає цінність поезії Мацуо Басьо?»

2.Вивчити напам'ять 2-3 хайку.

3. За бажанням : Прочитати «Коник, равлик і зозуля. Японські поети-класики – дітям/Переклад з японської І.Бондаренка.-Тернопіль, 2011.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко Іван. Розкоші і злидні японської поезії: японська класична поезія в контексті світової та української літератури. –К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. –566 с.

2. Гудзь О.О.Орієнтовне планування уроків для 6 класу. Уроки №49-57.- «Зарубіжна література в школах України»,2015,№, с.14-26.

3. Капушак О.Р.Відображення японських уявлень про красу в поезії Мацуо Басьо.-«Зарубіжна література в школах України»,2015,№3, с.57-58.

4. Майнаєва О.І.Мацуо Басьо. Хоку-поезія смутку та краси.- «Зарубіжна література в школах України»,2015,№1,с.22-23.

5. Ніколенко О.М. Світова література: підруч. для бкл. загальноосвіт. навч. закл./О.М.Ніколенко, Т.М.Конєва, О.В.Орлова та ін..- К.: Грамота, 2014.-255с.

6. Ціпов'яз Л. Про хоку – і весело , і серйозно).-«Всесвітня література в середніх навчальних закладах України»,2009,№9, с.32-35.

Інтернет-джерела:

- 1. Чому японію називають "країною висхідного сонця"**
- 2. <http://ladyfacts.xyz/rizne/97614-chomu-japoniju-nazivajut-krainoju-vishidnogo.html>**

Японская мудрость

О Японии известно достаточно много. Тысячи книг, кинофильмов и телепередач должны были бы развеять загадочность этой страны. Тем не менее, Япония для большинства продолжает оставаться загадкой.

Понять душу народа, сумевшего превратить закрытое ранее для всего мира государство в фантастически развитую державу и в то же время сохранить самобытность вековых традиций, могут помочь высказывания знаменитых японцев, в которых отразилась народная мудрость.

Если ты жалеешь, что не насытился вдоволь жизнью, то, и тысячу лет прожив, будешь испытывать чувство, будто твоя жизнь подобна краткому сну. Кэнко Хоси (Урабэ Канэеси) (1283–1350) — писатель

В высшей степени печально, если человек хорошо относится к тем, кто полезен ему, и плохо относится к тем, кто бесполезен. Ходзе Сигэтоки (1198–1261) — монах, писатель

В высшей степени достойно сожаления, если самурай упускает момент, когда ему следует умереть. Сибя Есимаса (1350–1419) — выдающийся администратор, полководец, поэт

Не теряй себя из-за одной ошибки. Главное — не утратить впоследствии присутствия духа. Такэда Нобусигэ (1525–1561) — воин.

Если дела делаются с неохотой, семь из десяти окончатся неудачей. Такэда Сингэн (1521–1573) — великий полководец.

Когда кто-то обнажает меч, он мысленно убивает человека. Като Киемаса (1562–1611) — выдающийся полководец.

Всю свою жизнь прилежно учись. Каждый день становись более искусным, чем ты был за день до этого, а на следующий день — более искусным, чем сегодня. Совершенствование не имеет конца. Ямамото Цунэтомо (1659–1719) — самурай, автор классического трактата о самурайской этике «Сокрытое в листе»
Никогда не знать поражения означает никогда не вступать в борьбу. Морихэй Уэсиба (1883–1969) — основатель современного айкидо. Человеческая жизнь похожа на коробку спичек. Обращаться с ней серьезно — смешно. Обращаться несерьезно — опасно. Акутагава Рюноске (1892–1927) — писатель, классик новой японской литературы . Откуда всё пришло, туда все и уйдет. А я — лишь путь для самого себя, дорога, которую мне надо пройти. Харуки Мураками (род. 1948) — популярный современный японский писатель и переводчик.

Корисні лінки:

1. <http://webdesign.vntu.edu.ua/work/lizun/content/v/azia/jp.html>
- 2.Цікаві факти про Японію : <http://tut-cikavo.com/krajini/222-tsikavi-fakti-pro-yaponiyu>
- 3.<https://uk.wikipedia.org/wiki/Японія>
- 4.<https://www.youtube.com/watch?v=KReP7QqsUHY>
- 5.Культура Японії: <http://bukvar.su/kultura-i-iskusstvo/page,2,148991-Kul-tura-YAponii.html>
- 6.Література Японії: <http://www.japanese-page.kiev.ua/ukr/hobby-literature.htm>
- 7.<http://www.eco-live.com.ua/content/photoalbum/sakura-yaponska-vishnya>

- 8.<http://resheto.net/raznosti/292-yaponskaya-mudrost>
- 9.<http://resheto.net/raznosti/292-yaponskaya-mudrost>
- 10.<http://icite.ru/citaty/pro/yaponiya#.WI5CDJmg-Uk>
- http://www.e-reading.club/bookreader.php/1019772/Fomina_-_Yaponskie_krylatye_vyrazheniya.html
11. Японский поэт Василий ЕРОШЕНКО:
http://miresperanto.com/pri_esperantistoj/jeroshenko.htm

Список літератури:

1. Довідник «Країни світу», стаття «Японія», 1996 рік.
2. Радянський енциклопедичний словник. М., 1987.
3. WWW. Embjapan.ru, інформаційний Internet-сервер посольства Японії Росії.
4. Країни світу: короткий політ. - економ. довідник. М., 1993.
5. У. М. Хачатурян "Історія світових цивілізацій" М. 1996 рік
6. Япония и Украина - разные судьбы, общие надежды. Диалоги / Д. Икеда, М. Згуровский. – Киев : Изд. дом "Град", 2011. – 304 с. : ил. – ISBN 978-966-97160-1-9
7. Рубель В. А. Японська цивілізація: традиційне суспільство і державність. — К. : «Аквілон-Прес», 1997. — 256 с. — ISBN 966-7209-05-9
8. «Душа Японії: айни очима українця і санскриту», Василь Кобилух:
<http://samumray.in.ua/kniga-dusha-yaponii-ajni-ochima-ukraїnceya-i-sanskritu-avtor-vasil-kobilyux>
9. "Японська література: Хрестоматія". Том I (VII—XIII ст. / упоряд.: Бондаренко І. П., Осадча Ю. В. — Київ: Вид. дім Дмитра Бурого, 2010. — С 16-23

Для особистих записів

A series of horizontal dashed lines for writing, set against a light blue background with falling pink petals.

